

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ ΙΘ'

ΑΡ. 231-232

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΗ 'Αγιάναπα Α', 'Αγιάναπα Β',
Τρεις Μούλες, Λεπτομέρειες στην Κύπρο, 'Επικαλέω τοι
την Θεόν (ποιήματα).
Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ 'Η μοίρα του σημερινού ανθρώπου (άπόψεις).
Ρ. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ Ξύπνημα (ποίημα).
Ν. Χ. ΚΟΝΟΜΗ 'Ιωάννης Καρατζάς ο Κύπριος (μελέτη).
Μ. Δ. Remo Lugli (σημείωμα).
REMO LUGLI (Μεταφρ. Μαργαρίτας Δαλμάτη) Τ' 'Απογέ-
ματα (διήγημα).
ΛΟΥΛΑΣ ΙΕΡΩΝΥΜΙΔΟΥ 'Ανδρέας Νεζερίτης (μελέτη).
ERIC JAMES (Μεταφρ. Χρ. Χαραλάμπους) Κρίσις εις την έκπαι-
δευσιν (μελέτη).
Γ. ΝΕΦΕΑ Κρυφοί μου πόθοι (ποίημα).
ΑΝΔΡ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ ΚΥΠΡΟΛΕΟΝΤΑ 'Εκ προμελέτης (νουβέλλα).
Παράρτημα: Ν. ΧΙΟΝΙΔΗ ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΗ
Πίνακες Κυπρίων ζωγράφων: ΗΒΗΣ ΜΑΚΡΙΔΟΥ .. Αυτόπροσωπογραφία.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ ΠΕΝΤΕ ΝΕΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Γ. ΣΕΦΕΡΗ ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.

('Η συνέχεια στήν επόμενη σελίδα).

ΚΥΠΡΟΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ—ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, 1954



11 N
(CYP)

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑΣ ΣΧΟΛΙΚΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

Έτησία συνδρομή: Διά την Κύπρον 15 σελίνα.

Διά την Ελλάδα, Αίγυπτον και Άγγλιαν 1 λίρα.

Διά την Άμερικην και άλλαχου 5 δολλάρια.

Τιμή τεύχους 2 σελίνα.

Διευθυντής: **ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ**, Σανταρόζα 5, Λευκωσία (Κύπρου).
Ίδρυτές: **Κ. ΠΡΟΥΣΗΣ, ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ, Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ.**

(Συνέχεια περιχομένων).

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ. **Φρ. Π. Βράχα:** Μιά συνέντευξη με τον Τάκη Δόξα.— **Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ. Γ. Πράτσινα:** Τα θραβεία, Θάνατοι συγγραφέων, Μιά αποκάλυψη.— **Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ. Μ. Δαλμάτη:** Ο Άμφιτρώνας του Πλαύτου, Νέα Βιβλία, Βραβεία, Οι «Μουσικές Διακοπές» της Βενετίας.— **ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ. Γ. Πράτσινα:** Πέτρου Χάρη «Έλληνες Πεζογράφοι».— **Κ. Χρυσάνθη:** Ν. Κληρίδη «Θρύλοι και Παραδόσεις της Κύπρου».— **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΠΕΝΘΗ.—«Κ. Γρ.»:** Μαρίκα Κοτοπούλη.— **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Δούλας Ίερωνυμίδου:** Η λογοτεχνία, Το θέατρο, Η μουσική.— **ΕΙΔΗΣΕΙΣ.—ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ.—ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.—Ο ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Γ. ΡΩΣΣΙΔΗ.**

ΕΙΚΟΝΕΣ. Ήθης Μακρίδου: «Αυτοπροσωπογραφία» (366). — Ρέμο Λούλι (383).—Φρανσουάζ Σαγκάν (396).—Μαρ κα Κοτοπούλη (403).



Γενικοί αντιπρόσωποι διά την Κύπρον: **ΧΡ. ΣΟΦΟΚΛΕΙΔΗΣ & ΣΙΑ**
Τ.Κ. Άρ. 210, Τηλ. 2954 Λευκωσία.

Άντιπρόσωποι Λεμεσού: **ΑΔΕΛΦΟΙ ΧΡΥΣΟΧΟΥ**

Άντιπρόσωπος Κερύνειας: **ΚΙΚΑΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ**

Άντιπρόσωπος Πάφου: **ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ**

10 MAR 2006

Έξαιρέτα Έπιτραπέζια

ΚΡΑΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

ΔΩΡΕΑ



Λευκό
ξηρό

Παλαιωμένα υπό ιδεώδεις συνθήκας θερμοκρασίας εις την μοναδικήν έν Κύπρω ίσοθερμικήν «κάβα», φέρουν επί του περιλαιμίου τής φιάλης τήν χρονολογίαν τής έσοδείας από τήν όποίαν κατεσκευάσθησαν, ώστε ό καθένας νά έλέγχη τήν ηλικίαν των ή νά εκλέγη τό κρασί τής έσοδείας πού προτιμᾷ.



Έρυθρό
ξηρό



Ναυτιλιακή Έταιρεία ΑΜΑΘΟΥΣ

ΕΜΠΙΣΤΕΥΘΗΤΕ ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΣΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
ΑΜΑΘΟΥΣ

Γενικοί Πράκτορες τών κάτωθι Έταιρειών :

- ΕΘΝΙΚΩΝ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΤΑΕ
- AIR LIBAN
- AIR FRANCE
- SABENA
- SCANDINAVIAN AIRLINES SYSTEM

αί οποῖαι προσφέρουν άμέσους συνδέσεις με ὅλα τὰ μέρη
τοῦ κόσμου με πολυτελῆ καὶ σύγχρονα ἀεροπλάνα.

ΛΕΥΚΩΣΙΑ — ΛΕΜΕΣΟΣ — ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ — ΛΑΡΝΑΞ

Τὰ Καλύτερα Αυτόματα Ἡλεκτρικά Πλυντήρια

B E N D I X

Μ Ε Ε Ν Α

«Άγγιγμα τοῦ Κουμπιού» τελειώνει ἡ ἡμέρα πλυσίματος.

“Ὅλο τὸ πλῦσιμο τῶν ἀσπρόρουχων σας
γίνεται αυτόματα.”

ΜΟΝΑΧΟ ΤΟΥ:

- ★ Βρέχει τὰ ρούχα.
- ★ Τὰ πλένει.
- ★ Τὰ τινάζει 3 φορές.
- ★ Τὰ στεγνώνει.
- ★ Βγάζει τὰ νερά του αυτόματα.
- ★ Σβήνει τὸν ἠλεκτρισμό του.



Ἐκατομμύρια οἰκοκυρῶν κατόχων τοῦ ΜΠΕΝΤΙΞ σ' ὅλο τὸν κόσμο ἀπολαμβάνουν ἡσυχία κατὰ τις ἡμέρες πλυσίματος. Οἱ τυχερὲς αὐτὲς οἰκοκυρὲς δὲν ἔχουν παρὰ νὰ βάλουν τὰ λερωμένα ρούχα στὸ πλυντήριο τους, ν' ἀγγίσουν τὸ κουμπί, καὶ νὰ βάλουν σαποῦνι. Τὰ BENDIX κάνουν τὰ ὑπόλοιπα...

Αὐτομάτως καὶ με τελειότητα.

BENDIX Αυτόματα Πλυντήρια.

Ἐντιπρόσωποι ἐν Κύπρῳ:

ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ν. Π. ΛΑΝΙΤΗΣ ΛΤΔ.

ΛΕΜΕΣΟΣ — ΛΕΥΚΩΣΙΑ — ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ
ΛΑΡΝΑΞ — ΠΑΦΟΣ.

ΤΟ ΓΛΥΚΟΠΟΤΟ "333"

ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

ΣΤΕΪΤ
ΕΞΠΡΕΣ
"333"

ΕΙΣ ΚΟΥΤΙΑ ΤΩΝ

10 και 12

Πρός 10 Γρ



ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΡΔΑΤΗ TOBACCO CO. (CYPRUS) LTD.
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗΣΗ Π. Μ. ΤΣΕΡΙΩΤΗΣ ΑΤΑ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ.

Έάν τό Βρέφος σας
μπορούσε νά μιλήσει
θα σας ηπτούσε

ΓΑΛΑ



4

ΑΓΕΛΑΔΟΝ



Λίγο
Νεσκαφέ

Νερό
ζεστό

Ο καφές σας
είναι έτοιμος

Τό Νεσκαφέ εκτιμάτε παντού..
Προσφέρει τό άρωμα και χεῦσι
του άγνου καφε
Δοκιμάστε

★ Πωλείται επίσης Νεσκαφέ χωρίς καφεΐνη

ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΩΝ

ΧΡ. Π. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Λήδρας 55—57

Ἁγίου Ἀνδρέου 80

Λεωφόρος Γεωργίου Ε' 6 ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΛΕΜΕΣΟΣ

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ

Προσφέρουν κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια εἰς τὸν καταναλωτὴν ὁ,τιδήποτε χρειασθῆ ἀπὸ :

ΕΙΔΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΣ: Καπέλλα CHRISTY'S, ὑποκάμισα Ἑλληνικά μεταξωτά ΜΑΡΟΥΣΗ, VAN HEUSEN, γραβάτες ATKINSON, ἐσώρουχα ὀλόμαλλα καὶ Interlock, Κάλτσες SMOOTH NYLON, παλτὰ ἀνδρική, καπαρτίνες, ἀδιάβροχα QUELRAIN, παλτὰ γούνινα, κάππες JAYSAM, Κουβέρτες ὀλόμαλλες Ἁγγλίας WITNEY, μονόχρωμες καὶ καρὼ εἰς ὄλα τὰ μεγέθη, κλπ.

ΔΩΡΑ: Ἡ μεγίστη ἔκθεσις ἐν Κύπρῳ ἀπὸ εἶδη ἐπάργυρα, πορσελάνες, κρύσταλλα, πιπελό, μπρουντζίνα, Μαχαιροπήρουνα, κασετίνες κλπ.

ΕΙΔΗ ΤΑΞΕΙΔΙΟΥ: Ἡ μεγαλύτερα συλλογὴ βαλιτσῶν, τσαντῶν ἀπὸ δέρμα, φίπρα κλπ.

ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ: Ὅλα τὰ εἶδη τῶν μεγαλύτερων ἐργοστασίων LANVIN, QUERLAIN, MILLOT, HELENA, RUBINSTEIN, JOHANN MARIA FARINA, Κολωνίας κλπ.



Ἡ τριακονταετής μας πείρα σὰς ἐγγυᾶται τὰ ἐκλεκτότερα εἶδη εἰς τὰς χαμηλότερας τιμὰς.

— ΤΙΜΑΙ ΟΡΙΣΜΕΝΑΙ —

Ἡ Ἡθὴ Μακρίδου εἶναι μιὰ αὐτοδίδακτος ζωγράφος, ποὺ παρὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας, τῆς ἔχει ἐπιτελέσει σημαντικὸν ἔργον, κ' ἔχει κινήσει ζωηρὸν ἐνδιαφέρον γύρω ἀπὸ τὴν τέχνη τῆς.

Γεννήθηκε στὴ Λευκωσία τὸ 1933. Σπούδασε στὸ Παγκύπριον Γυμνάσιο, ὅπου πήρε καὶ τὰ πρῶτα μαθήματα ζωγραφικῆς ἀπὸ τὸ ζωγράφον κ. Α. Διαμαντῆ.

Ἐχει ἰδιαιτέραν κλίση στὴ διακοσμητικὴ καὶ τὴν προσωπογραφία. Οἱ πίνακές, τῆς διακρίνονται γιὰ τὸ τολμηρὸ σχέδιον καὶ τὴν ἀπλὴ γραμμὴ τους.

Ἔργα τῆς ἐξετέθησαν στὴν Ἀναδρομικὴ Ἐκθεσὴ Ζωγραφικῆς μαθητῶν τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου ποὺ ἔγινε στὸ Ζάππειο (1950) καὶ στὸ Βρετανικὸ Ἰνστιτοῦτο Λευκωσίας (1954).

Πῆρε τὸ βραβεῖο ζωγραφικῆς τῆς Κυπριακῆς Ἀδελφότητος Λονδίνου.



ΗΒΗ Σ ΜΑΚΡΙΔΟΥ:

Αυτόπροσωπογραφία (Έλαιογραφία).

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΘ΄.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ—ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, 1954

ΑΡ. 231, 232

Α Γ Ι Α Ν Α Π Α

Α΄

Καί θλέπεις τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καθὼς ἔλεγαν οἱ παλαιοί.
Ὡστόσο νόμιζα πὼς ἔθλεπα τόσα χρόνια
περπατώντας ἀνάμεσα στὰ θουνά καὶ στὴ θάλασσα
συντυχαίνοντας ἀνθρώπους μὲ τέλειες πανοπλίες·
παράξενο, δὲν πρόσεχα πὼς ἔθλεπα μόνο τὴ φωνὴ τους.
Εἶταν τὸ αἷμα ποῦ τοὺς ἀνάγκαζε νὰ μιλοῦν, τὸ κριάρι
ποῦ ἔσφαζα κι' ἔστρωνα στὰ πόδια τους·
μὰ δὲν εἶταν τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ κόκκινο χαλί.
Ὅ,τι μοῦ λέγαν ἔπρεπε νὰ τὸ ψηλαφήσω
ὅπως ὅταν σὲ κρύψουν κυνηγημένο νύχτα σὲ στάβλο
ἢ φτάσεις τέλος τὸ κορμὶ θαθύκολπης γυναίκας
κι' εἶναι γεμάτη ἡ κάμαρα πιγιερὲς μυρωδιές·
ὅ,τι μοῦ λέγαν δορά καὶ μετάξι.

Παράξενο, τὸ θλέπω ἐδῶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου· τὸ χρυσὸ δίχτυ
ὅπου τὰ πράγματα σπαρταροῦν σάν τὰ ψάρια
ποῦ ἕνας μεγάλος ἄγγελος τραβᾷ
μαζὶ μὲ τὰ δίχτυα τῶν ψαράδων.

Α Γ Ι Α Ν Α Π Α

Β΄

"Ἀνοιξη 1156 μ.Χ.

(Στίχοι γιὰ μουσική).

Κάτω ἀπ' τὴ γέρικη συκομουριά
τρελὸς ὁ ἀγέρας ἔπαιζε
μὲ τὰ πουλιὰ μὲ τὰ κλωνιά
καὶ δὲ μᾶς ἔκραινε.

"Ὡρα καλὴ σου ἀνάσα τῆς ψυχῆς
ἀνοιξαμε τὸν κόρφο μας
ἔλα νὰ μπεις ἔλα νὰ πιεις
ἀπὸ τὸν πόθο μας.

Κάτω ἀπ' τὴ γέρικη συκομουριά
ὁ ἀγέρας σκώθη κι' ἔφυγε
κατὰ τὰ κάστρα τοῦ θοριᾶ
καὶ δὲ μᾶς ἔγγιξε. *

Θυμάρι μου καὶ δεντρολιθανιά,
δέσε γερὰ τὸ στήθος σου
καὶ θρές σπηλιά καὶ θρές μονιά
κρύψε τὸ λύχνο σου.

Δὲν εἶναι ἀγέρας τοῦτος τοῦ Βαγιοῦ
δὲν εἶναι τῆς Ἀνάστασης

μά είν' τῆς φωτιάς καί τοῦ καπνοῦ
τῆς ζωῆς τῆς ἀχαρῆς.

Κάτω ἀπ' τῆ γέρικη συκομουριά
στεγνός ὁ ἀγέρας γύρισε
ὁσμίζονταν παντοῦ φλουριά
καί μᾶς ἐπούλησε.

ΤΡΕΙΣ ΜΟΥΛΕΣ

Γράμμα στὸν Μάστρο.

«Καί ἐκαβαλλίκεψεν ἡ ρήγαινα ἀπάνω τῆς θαυμαστῆς
μούλας τοῦ ἀνδρός τῆς ρε Πιέρ, ὀνόματι Μαργαρίτα,
καί ἔκατσε ἀπάνω τῆς θαυμαστῆς μούλας γυναι-
κεία, καί ἐπαράγγειλεν τοῦ σκουτιέρη τῆς, ὀνόματι
Πουτζουρέλλο, νά κρατῆ μετὰ τοῦ τὰ φτερνιστήρια
τῆς, καί ἄντα τοῦ νέψῃ, νά γυρίσῃ τὸ πόδι τῆς
νά κάτῃ ἀνθρωπινά...»

(ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΜΑΧΑΙΡΑ)

Στὴ Δαμασκὸ μιά νύχτα ἀγρύπνιας
μοῦ φάνηκε τὸ πέρασμα τῆς Οὔμ Χαράμ
τῆς θαυσεβάσσης νένας τοῦ Προφήτη.
Ἄκουγα πέταλα σάν ἀργυρά δηνάρια
κι' ἐκείνη λές καί διάβαινε λόφους ἀλάτι
κατὰ τῆ Λάρνακα, στὴ μούλα τῆς καβάλα.
Περίμενα μέσα σὲ δροσερὰ κλωνάρια
δαγκώνοντας τὸ καρπὸ τῆς μυρτιάς
τὰ μάτια μου τ' ἀγκύλωνε μιά ἀσπράδα
ἴσως τ' ἀλάτι ἴσως τὸ φάσμα τῆς. Καί τότε
στοὺς θάμνους ἕνας ψίθυρος:

—Ἐδῶ εἶταν

πού γλίστρησε τὸ ζό μου. Τούτῃ ἡ πέτρα
μοῦ τσάκισε τὸ διάφωτον αὐχένα
κι' ἔδωσα τὴν ψυχὴ μου νικηφόρα.
Ἄπ' τῆ θουλή τοῦ θεοῦ εἶμουν γεμάτη
μιά μούλα δὲ σηκώνει τέτιο θάρος
μὴν τὸ ξεχνᾶς καί μὴν τὴν ἀδικήσεις.»

Εἶπε κι' ἐχάθη. Ὡστόσο ἀκόμη τώρα
ἡ μούλα τῆς ὀλοένα βόσκει στὸ μυαλό μου,
καθὼς καί ἡ ἄλλη ὅπου σταμάτησε ἡ καρδιά τῆς
ὅταν τὴν ξεφορτώσα ἀπ' τὰ δυὸ κιβούρια,
τοὺς δυὸ ἀδερφοὺς τοὺς ἀδικοσφαγμένους
ἀπ' τὸν τζελάτη ἐκεῖ στὸν Κουτσοβέντη.
Μὰ ἡ πιὸ τρανή, πῶς νὰ τὴν πῶ; Στὸν τόπο
πού ὅσοι ἐζήσαν πιὸ χαμηλά ἀπὸ τὰ καστέλις
λησμονηθῆκαν σάν τὸ χῶμα τοῦ ἄλλου χρόνου,
αὐτὴ ἀρμενίζει ἀκόμη στὰ φτερά τῆς φήμης
τὸ ξακουσμένο ζωντανὸ τῆς ρήγαινας Λινόρας.
Στὴν κοιλιά τῆς τὰ χρυσὰ φτερνιστήρια,
στὴ σέλα τῆς τ' ἀξεδίψαστα λαγόνια,
στὸ γλάκι τῆς τραπὰ τὰ στήθια ἐκείνα
γεμάτα σάν τὰ ρόδια φονικό.
Κι' ὅταν Ναπολιτάνοι Γενοβέζοι καί Λομπάρδοι
φέραν ἀπάνω στὸ βασιλικὸ τραπέζι
ὁ ἕνα ἀσημένιο δίσκο, ματωμένο
τοῦ σκοτωμένου ρήγα τὸ πουκάμισο
καί ἐέκαμαν τὸν ἔλεεινὸν Ἰωάννη
λογιάζω πῶς χιχίνισε τὴ νύχτα ἐκείνη,

ἔξω ἀπὸ τὴν ἀπάθεια τῆς φυλῆς τῆς,
καθὼς οὐρλιάζει τὸ σκυλί,
διπλοεντέληνη, χρυσοκάπουλη, στὸ στάβλο,
ἡ μούλα Μαργαρίτα.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Στὸν Διαμαντή.

Ἡ μικρὴ κουκουβάγια εἶταν πάντα ἐκεῖ
σκαρφαλωμένη στ' ἀνοιχτάρι τ' Ἁγίου Μάμα,
παραδομένη τυφλά στὸ μέλι τοῦ ἡλίου
ἐδῶ ἢ ἄλλου, τώρα στὰ περασμένα: χόρευε
μ' ἕνα τέτιο ρυθμὸ τὸ φθινόπωρο.
Ἄγγελιοι ξετυλίγανε τὸν οὐρανὸ
καί χάζευε ἕνας πέτρινος καμαροφρύδης
σὲ μιά γωνιά τῆς στέγης.

Τότες ἦρθε ὁ καλόγερος· σκουφί, κοντόρασο, πέτσινη ζώνη
κι' ἔπιασε νὰ πλουμίζει τὴν κολόκα.
Ἄρχισε ἀπ' τὸ λαϊμό: φοινικιές, λέπια καί δαχτυλίδια.
Ἐπειτα, κρατώντας στὴν πλατεῖα παλάμη τὴ στρογγυλὴ κοιλιά,
ἔβαλε τὸν παραυλακιστὴ, τὸν παραζυγιαστή, τὸν παραμυλωνά,
καί τὸν κατάλαλο.
ἔβαλε τὴν ἀποστρέφουσα τὰ νήπια καί τὴν ἀποκαλόγρια
καί στὴν ἄκρη, σχεδὸν ἀπόκρυφο, τ' ἀκοίμητο σκουληκι.

Εἶταν ὥραϊα ὄλ' αὐτά, μιά περιδιχάσση.
Ὅμως τὸ ξύλινο μαγγανοπήγαδο, τὸ λέν Ἰακάτιν,
κοιμισμένο στὸν ἴσκιο τῆς καρυδιάς
μισὸ στὸ χῶμα καί μισὸ μέσα στὸ νερό,
γιατὶ δοκίμασες νὰ τὸ ξυπνήσεις;
Εἶδες πῶς θόγγηξε. Κι' ἐκείνη τὴν κραυγὴ
θγαλμένη ἀπ' τὰ παλιὰ νεῦρα τοῦ ξύλου
γιατὶ τὴν εἶπες φωνὴ πατρίδας;

ΕΠΙΚΑΛΕΩ ΤΟΙ ΤΗΝ ΘΕΟΝ...

(ΗΡΟΔΟΤΟΣ, 1,199).

Λάδι στὰ μέλη,
ἴσως ταγκὴ μυρωδιά
ὅπως ἐδῶ στὸ λιόμυλο
τῆς μικρῆς ἐκκλησιάς
στοὺς χοντροὺς πόρους
τῆς σταματημένης πέτρας.

Λάδι στὴν κόμη
στεφανωμένη μὲ σκοινί,
ἴσως καί ἄλλα ἀρώματα
πού δὲ γνωρίσαμε
φτωχὰ καί πλούσια
κι' ἀγαλαματάκια στὰ δάχτυλα
προσφέροντας μικροὺς μαστούς.

Λάδι στὸν ἡλιο
τρόμαξαν τὰ φύλλα
στοῦ ξένου τὸ σταμάτημα
καί θάρυνε ἡ σιγὴ

ἀστυνομίαν οἱ δύο ἐν Πέστη κρατηθέντες Ἕλληνας Καρατζᾶς καὶ Τουρούντζης. ἵνα καταστή δυνατὴ ἡ τακτικὴ αὐτῶν ἀνάγκη καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀκόμη χρειασθῆ.

Ἐγέννη ἡ διεκπεραίωσις 16 Ἰανουαρίου 1798.

3) Βραχεία ἐκθέσεις πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα. (37)

Ἐπίσης ἐκομίσθησαν ἐδῶ χθεὶς δροῦν καλῶς φυλαττόμενοι, κατὰ τὴν ληφθεῖσαν ἔχθεσαν τῆς Ἀστυνομικῆς Διευθύνσεως, οἱ δύο Ἕλληνας τῆς Πέστης καὶ ὠδηγήθησαν εἰς τὴν Ἀστυνομίαν.

Ἡ ἀνάγκη ἀφου διεκόπη, ἐξακολουθεῖ πάλιν τὸν δρόμον τῆς καὶ ἡ ἐπικίνδυνος αὐτῇ ἐπαναστατικῇ ἱστορίᾳ θά διαρωπώσῃ καλύτερα διὰ τῆς φυλακίσεως τῶν αὐτῶν τούτων.

Βιέννη 25 Ἰανουαρίου 1798.

Ἐλαβον γνῶσιν

Pergen.

Φραγκόσκος (ἰδιοχ.)

4) (Σημείωμα τοῦ ἀντοκρατοροῦ) (38)

Ἀγαπητὴ Βαρῶνε Pergen,

Σᾶς μεταδίδω ἀντίγραφον ἐχθέσεως τῆς Αὐτοῦ Βασιλικῆς Ὑψηλότητος τοῦ Ἀρχιδουκῆ Παλατίνου μαζὶ μὲ τὰ παραρτήματα διὰ νὰ ἐξετάσετε ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν τοὺς ἐν Πέστη μεταφερομένους ἐνταῦθα Ἕλληνας Καρατζᾶν καὶ Τουρούντζιαν καὶ μοῦ ὑποβάλετε τὸ σχετικὸν πόρισμα.

Βιέννη 1 Φεβρουαρίου 1798.

5) Πρὸς τὸ Σεβαστῶν Ὑπουργεῖον τῆς Ἀστυνομίας, (39)

Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν (τῆς ἀνακρίσεως) μετεκομίσθησαν ἐνταῦθα ἀπὸ τὴν Πέστην ἐπίσης καθ' ὑψηλὴν ἐπιταγὴν σύμφωνα πρὸς τὰ σημειώματα E καὶ F οἱ ἐνοχοποιηθέντες Ἕλληνας ὄνοματι Καρατζᾶς, ὁ Τουρούντζιαν καὶ Τούλλιος... (σ. 153).

Κατὰ πόσον ὁ Ρήγας ὠμολόγησε, ὡπὼς ἄλλοι, τὰς ἀποδιδόμενας εἰς αὐτὸν κατηγορίας, ἡ κατὰ πόσον ἀπεδείχθη ἕνοχος, κατὰ πόσον οἱ συνένοχοι ἔλαβον μέρος εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ σχέδια ἢ συνήργησαν, ὅλα αὐτὰ δύνανται νὰ φανοῦν ἀπὸ τὴν συνημμένην περίληψιν G, ἡ ὁποία ἀφορᾷ μόνον τοὺς δέκα Τούρκους ὑπηκόους, ὀνομαζομένους Βελεστινλήν, Ἀργέντην, Νιζολίδην, Παναγιώτην καὶ Ἰωάννην Ἐμμανουήλ, Κορωϊόν, Τουρούντζιαν, Καρατζᾶν, Μασούτην καὶ Ἀμοίρον (σ. 155-157).

Ὁ Κωνσταντῖνος Τούλλιος, δεκαεπταετής, γεννημένος εἰς Πέστην τῆς Οὐγγαρίας, ὀρθόδοξος, ἄγαμος, αὐστριακὸς ἐπιτήκειος καὶ υἱὸς τοῦ ἐκεῖ ἐμπόρου καινοσυνοίγγων Δημητρίου Τούλλιου ὀμολογεῖ κατ' ὁμοίαν τὰ εἰς τὴν μαρτυρικὴν του κατάθεσιν ὑπ' ἀρ. 15, ὅτι δηλ.

α') ἔγινε κάτοχος δύο ἀντιτύπων τῆς ἑλληνικῆς προκηρύξεως, τὰ ὅποια ὁμοίως ἔκαυσε κατὰ συμβουλήν κάποιου Νεοφύτου Ζαροῦ εἰς Πέστην διὰ νὰ μὴ πάθῃ τίποτε κακόν.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς κατοχῆς τῶν ἀντιτύπων ἐδήλωσεν ὁ ἐξαρετικῶς κακεντρέχης οὗτος νεανίας καὶ εἰς τὴν συνημμένην ὑπὸ σημ. .) κατάθεσιν τῆς Πέστης καὶ ἐπαινετικῆς ὅτι τὰ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν συγχρόνως συλληθέντα Ἰωάννην Καρατζᾶν ὁ κατηγορούμενος μάλιστα εἶχε τὸ θράσος νὰ ἰσχυρισθῆ τοῦτο λεπτομερῶς κατὰ πρόσωπον τοῦ Καρατζᾶ.

Μόλις κατόπιν ἀνήρθεσεν ὁ κατηγορούμενος τὴν ὀμολογίαν του αὐτὴν ὡς πρὸς τὸν Καρατζᾶν κατόπιν ἐντόνων παρατηρήσεων τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐπροφασίσθη ὅτι ἔλαβε τὰ δύο ἀντίτυπα τῆς προκηρύξεως, κατὰ Μάιον παρελθόντος ἔτους ἀπὸ τὸν

(37) Κ. Ἰ. Ἰ. Ἀ μ α ν τ ο ς, ἐνθ' ἀν. σ. 115, ἀρ. ἐγγρ. 37.
 (38) Κ. Ἰ. Ἰ. Ἀ μ α ν τ ο ς, ἐνθ' ἀν. σ. 117, ἀρ. ἐγγρ. 39.
 (39) Κ. Ἰ. Ἰ. Ἀ μ α ν τ ο ς, ἐνθ' ἀν. ἀρ. ἐγγρ. 58.

ἐπίσης φυλακισθέντα Ἕλληνα Ἰωάννην Ἐμμανουήλ, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεχερώθη νὰ ὀρμισθῆ ὅτι θά τηρῆ ἐχεμύθειαν καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἐπρόδωσε τὸν Ἐμμανουήλ ἀλλ' ἀπέδωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Καρατζᾶν, καθόσον οὗτος ἦτο ἤδη δι' ἄλλον λόγον φυλακισμένος. (σ. 167—169).

6) Βραχεία ἐκθέσεις πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα. (40)

Ὡς μέτοχοι καὶ συνεργοὶ εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν αὐτὴν ἐργασίαν ἀναφαίνονται σύμφωνα μὲ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως τὰ ἐξῆς πρόσωπα.

1. Εὐστράτιος Ἀργέντης, ἔμπορος ἐνταῦθα.

7. Ἰωάννης Καρατζᾶς, πρώην κανδηλιανᾶτης (Kirehendiener) εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Πέστης εἰς Οὐγγαρίαν.

Ἐκ τούτων οἱ πρώτοι ἐννέα μαζὶ μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ρήγαν εἶναι Ἕλληνας τῆς ὀθωμανικῆς Πύλης καὶ ἐπειδὴ ὅλα αἱ πράξεις τῶν ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπομένως εἰς ἐξωτερικὸν κράτος, δι' αὐτὸ διέταξα νὰ γίνῃ κατάλληλος περίληψις ὅλων τῶν σχετικῶν πρακτικῶν καὶ τὴν ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τ. Μ. βαρῶνον Thugut, ὅστις διὰ σημειώματος τῆς 22ας τρέχοντος μοῦ ὑπέμνησεν ὅτι οἱ μὲν Ρήγας, Ἀργέντης, Νιζολίδης, Παναγιώτης, Ἐμμανουήλ, Κορωϊός, Τουρούντζιαν καὶ Καρατζᾶς πρέπει νὰ παραδοθῶν μὲσω Σεμλίνου εἰς τὸν Καϊμακάμη Βελιγραδίου.

7) Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν. (41)

Θεοχάρης Γεωργίου Τουρούντζιαν, ἐκ Σιατίστης ἔμπορος.

Κατόπιν ὁ Τουρούντζιαν ὠμίλησε περὶ τῆς προκηρύξεως ἐν τῷ ἐν Πέστην καφεναίῳ τοῦ Λέξου, καὶ παρατήρησεν ὅτι πλείστοι τῶν αὐτόθι Ἑλλήνων εἶχον ἤδη γνῶσιν αὐτῆς, ἀλλὰ χωρὶς ὅμως νὰ ἔχωσιν ἰδεῖ ἀντίτυπον αὐτῆς παρ' οἴκοδῆποτε. Τέλος δὲ λέγει, ὅτι τὸ ἀντίτυπον ὅπερ αὐτὸς εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Ρήγα ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν νεωκόρον τῆς αὐτοθι ἐκκλησίας Ἰωάννην Καρατζᾶν διὰ τὸν λόγον ὅτι οὗτος παρέκάλεσεν αὐτὸν θερμῶς περὶ τούτου καὶ ἐδήλωσεν ὅτι θέλει νάντιγράψῃ αὐτὸ καὶ ἀποδόσῃ πάσαυτα εἰς αὐτόν.

Ἡ ὀμολογία αὕτη ἐπιβεβαιῶται τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ Ρήγα, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν ἐκ Πέστης ἐνταῦθα προσαχθέντων Κωνσταντίνου Τούλιου καὶ Καρατζᾶ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τελευταίων δύο τούτων ἰδίως τὸ γεγονὸς, ὅτι ὁ Χριστόφορος Ντορμούσης εἶχε γνῶσιν τῆς προκηρύξεως.

Ἰωάννης Καρατζᾶς, 31 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Λευκωσίᾳ τῆς Ἀσίας, ἄγαμος καὶ ποτε νεωκόρος τῆς ἐν Πέστη ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ ὑπ' ἀρ. 8, ὀμολογεῖ μὲν, ὅτι ἐξ ἀπλῆς περιεργείας ἐζητήσε παρὰ τοῦ Τουρούντζιαν τὴν προκήρυξιν καὶ ἔλαβε ταύτην παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀρνεῖται ὅτι ποτὲ ἐδήλωσεν ὅτι θέλει νάντιγράψῃ ταύτην, οὐδ' ἐξέφρασε ποτε, ὡς διατείνεται ὁ Τουρούντζιαν, τὴν εὐχὴν νὰ μάθῃ τὴν ἀπελευθερώσασιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἐπιμόνος δὲ μάλιστα διαβεβαίωσεν ὅτι, ὅτε παρατήρησε τὸ σκανδαλώδες περιεχόμενον τῆς προκηρύξεως, πάραυτα μετέβη πρὸς τὸν λογοκρίτην τῶν βιβλίων Πέτροβιτς καὶ ἐνεχείρισεν εἰς αὐτόν τὴν προκήρυξιν ταύτην, ὅπως οὗτος καταγγείλῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τὰ περὶ αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἐξ Οὐγγαρίας ἐνταῦθα ἀνακρινωθέντων ἐγγράφων ἐξάγεται, ὅτι ὁ Καρατζᾶς ἤγαγε τὴν προκήρυξιν εἰς τὸν ἐν Ὀφεν εὐρισκόμενον λογοκρίτην τῶν βιβλίων τῆς Ἰλλυρίας τὸν καλούμενον Ραγάτην, ὅπως οὗτος ἐπιθεωρήσας αὐτὴν δώσει εἰς αὐτόν τὴν ἄδειαν τῆς ἀνατυπώσεως, ἀντετάθη πρὸς αὐτὸν αὐτὴ ἡ κατάθεσις, ἀλλ' ὁ κρατούμενος ἄτε ὧν κακεντρέχετατος ἄνθρωπος ἐπέμεινεν εἰς τοὺς λόγους του, εἰ καὶ κατεστενωχωρήθη διὰ παραπειστικῶν ἐρωτήσεων. Καὶ

(40) Κ. Ἰ. Ἰ. Ἀ μ α ν τ ο ς, ἐνθ' ἀν. σ. 181 καὶ 183, ἀρ. ἐγγρ. 62.

(41) Λ ε γ ρ ἄ ν δ—Σ π. Λ ἄ μ π ρ ο ς, ἐνθ' ἀν. σ. 105 καὶ 107, ἀρ. ἐγγρ. 15.

αυτή δὲ ἡ γενομένη ἀντιπαράστασις τοῦ Τορουντζία καὶ τοῦ κρατουμένου ἀπέβη ἀπρακτος, μόνον δὲ τοῦτο παρεδέχθη ὡς οὗτος, ὅτι εἶπεν εἰς τὸν Τορουντζίαν, ζητήσαντα τὴν ἐπιστροφὴν τῆς προκηρύξεως, ὅτι ἀντιγράφει ταύτην, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἦτο μόνον πρόφασις, ὅπως μὴ μάθῃ ὁ Τορουντζίας ὅτι ὁ Καρατζᾶς εἶχε καταγγεῖλει τὸ πρᾶγμα.

Πλὴν τούτων οὐδὲν ἐπιβαρυντικὸν προσέκρινε κατὰ τοῦ Καρατζᾶ, ὅστις διςχουρίζεται, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει γνώσιν τῶν ἐπαναστατικῶν σκευωριῶν.»

Ἀπὸ τὰ ἀποσπάσματα αὐτὰ τῶν πρακτικῶν ἐξάγεται ὅτι ὁ Καρατζᾶς συνελήφθη ὅπως καὶ ὁ Τορουντζῆς εἰς τὴν Πέστην πρὸ τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1798, ἡ δὲ σύλληψις των σχετίζεται πρὸς τὴν διάδοσιν τῆς ἐπαναστατικῆς προκηρύξεως τοῦ Ρήγα. Ὅτι μετεφέρθη εἰς τὴν Βιέννην τὴν νύκτα τῆς 24ης Ἰανουαρίου, εἰς τὰ ὑποβλήθη εἰς τακτικὴν ἀνάκρισιν μαζί με τοὺς ἄλλους κρατουμένους, ἐνῶ δὲ τὴν Πέστην ἔγινε προκαταρκτικὴ μόνον ἀνάκρισις. Ὅταν ἔγινεν ἡ ἀνάκρισις ἐκρίθη ἔνοχος, διότι ὠμολόγησεν ὅτι ἐξήτησε καὶ ἔλαβε τὴν προκήρυξιν ἀπὸ τὸν Τορουντζίαν. Ἰσχυρίσθη ὁμοῦς ὁ Καρατζᾶς ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὴν ἀντιγράψῃ οὔτε ηὔχετο τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν. Μετέβη δὲ, ὅπως κατέθεσε, πρὸς τὸν λογοκρίτην διὰ νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν προκήρυξιν μετὰ τὸ ἐπιλήψιμον περιεχόμενον.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπάρχει ἀντίφασις μεταξὺ τοῦ κειμένου τῆς προκαταρκτικῆς ἀνακρίσεως τῆς Πέστης καὶ τοῦ κειμένου τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως τῆς Βιέννης. Τὰ ἔγγραφα δηλ. τῆς Πέστης ἀποκαλύπτουν ὅτι ὁ Καρατζᾶς παρουσίασε τὴν προκήρυξιν εἰς τὸν λογοκρίτην εἰς Ὅσεν (= Βούδα) διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀδειαν ἐκτυπώσεώς της. Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὑπάρχει ὅτι οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα· εἰς τὴν ἀνάκρισιν ὁμοῦς τῆς Βιέννης ὁ Καρατζᾶς ἐξήτησε ν' ἀποκρίψῃ τοῦτο καταθέσας ὅτι κατήγγειλε εἰς τὰς ἀρχὰς τὸ περιεχόμενον τῆς προκηρύξεως. Οὕτε εἶναι πιστευτὸς ὁ Καρατζᾶς ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐδεμίαν ἔχει γνώσιν τῶν ἐπαναστατικῶν σκευωριῶν. Αἱ ἰδέαι του ὅπως τὰς ἐγνωρίσαμεν ἀνωτέρω, ἡ μέχρι τοῦδε δρᾶσις του, ἡ θερμὴ παράκλησις του νὰ δανεισθῇ τὸ ἀντίγραφον τῆς προκηρύξεως καὶ ἡ ζήτησις ἀδείας πρὸς ἐκτύπωσιν ταύτης, παρ' ὅσον τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διέτρεχε ἐν γνώσει του, μαρτυροῦν περὶ τοῦ ἐναντίου.

Τὰ ἐπακολούθησαντα εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς εἶναι εἰς ὅλους γνωστά. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς συνωμότες ἦσαν Τούρκοι ὑπῆκοοι ἀπεφασίσθη ἀπὸ τὴν Αὐστριακὴν κυβέρνησιν νὰ παραδοθῶν εἰς τὴν Ἰσπανίαν Πύλην διὰ τὰ περαιτέρω. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1798 ὀκτώ ἀπὸ τοὺς συλληφθέντας ἀπεστάλησαν διὰ τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ τὴν Βιέννην πρὸς τὸ Βελιγράδιον. Παρεδόθησαν εἰς Σεμίλιον εἰς τὸν Τούρκον καίμακάμην τοῦ Βελιγραδίου ἐναντι ἀποδείξεως ὅταν ἔφθασαν οὗτοι εἰς τὸ Βελιγράδιον ἡ Πύλη εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφαίνετο διστακτικὴ εἰς τὴν λήψιν ὀριστικῆς ἀποφάσεως περὶ τῆς τύχης των. Αἰφνιδίως ὁμοῦς οὗτοι ἐξετελέσθησαν ἀπὸ τὸν καίμακάμην τοῦ Βελιγραδίου στραγγαλισθέντες μετὰ πάσης μυστικότητος, προφανῶς κατόπιν ἐντολῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ στραγγαλισμὸς ἔλαβε χώραν πρὸ τῆς 17ης Ἰουνίου, πιθανῶς δὲ τὴν 13—14ην Ἰουνίου.

Σχετικῶς πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἐνοχῆς τοῦ Καρατζᾶ πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι εἶχεν ἐυσταθεῖ τὸ παρά Λεγρανδ σ. 11, ὅπου ὁ Καρατζᾶς ἀναφέρεται ὡς ἕνας ἐκ τῶν μάλιστα ἐνόχων. Ἐὰν ἐξετάσῃ κανεὶς τὰ πρακτικὰ θὰ ἴδῃ ὅτι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἀνακριθέντας βαρύνονται μετὰ μεγαλύτερας κατηγορίας. Ὅπου ἀναφέρονται οἱ κύριοι συνεργάται τοῦ Ρήγα πούθεν δὲν συγκαταλέγεται μεταξύ των καὶ ὁ Καρατζᾶς. Οὕτε ὁμοῦς τὸ γραφὸν (42) ὅτι «δὲν ἦτο συνωμότης ἐν τῇ κυριολεξίᾳ», καὶ ὅτι «ἠγνώλειάν» του νὰ ζητήσῃ ἀδειαν ἐκτύπωσεως τῆς προκηρύξεως εὐσταθεῖ. Ὁ Καρατζᾶς ἦτο ὁμοιδεατὴς τοῦ Ρήγα, συμμετέσχε εἰς τὸ σκεδίόν του καὶ συνεμερίσθη τὴν τύχην του.

N. X. ΚΟΝΩΜΗΣ

(42) Ap. Dascalakis, Rhigas Velestolis, Paris 1937, σ. 160.

REMO LUGLI



Remo Lugli

μετοχὴ ἀνθρωπιστικῆ, θεορμῆ καὶ τραγιῆ».

Συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου εἶναι ὁ Ρέμο Λούλι. Γεννήθηκε τὸ 1920 σὲ μιὰ ἐπαρχία τοῦ Reggio Emilia· τώρα μένει στὴ Μοδένα κ' ἀπ' τὸ 1947 κάνει τὸ δημοσιογράφο.

Τὸ διήγημά του «Τ' ἀπογέματα» ἔχει τὴν ἴδια τεχνικὴ καὶ τὶς μεγάλες ἀρετὲς τοῦ βιβλίου. Εἶναι ἡ ἱστορία ἐνὸς φτωχοῦ χωριατοπόλου μεθ' ἡμᾶς τὴν ἀγάπην τῆς μάνας — χαρακτηριστικὸ τῆς Ἰταλικῆς ζωῆς. Μετὰ τὴν ἴδια ἀγάπην ποὺ ἡ δικιά μας ἡ Φυλὴ ἀγαπάει πρῶτα καὶ πάνου ἀπ' ὅλα τὴν Πατρίδα καὶ τὴ λεπτειρία, οἱ Ἴταλοι ἀγαπάνε τὴ Μάνα σὰν Ἰδέα καὶ σὰν πρόσωπο. Ἔτσι τὸ διήγημα αὐτὸ δὲν εἶναι μονάχα μιὰ ὡραία σελίδα ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πρῶτους καὶ δυνατοὺς νέους Ἰταλοὺς λογοτέχνες, ἀλλὰ εἶναι συνάμα κ' ἓνα χαρακτηριστικὸ κομμάτι τῆς Ἰταλικῆς ψυχῆς.

M. A.

REMO LUGLI

Τ' ΑΠΟΓΕΜΑΤΑ

Ἀτέλειωτα ποὺ ἦταν τ' ἀπογέματα στὰ δέκα μου χρόνια. Τὸ μεσημέρι γύριζα ἀπὸ τὸ σκολεῖο, ἔτρωγα ἓνα πιάτο σούπα καὶ δυο-τρὶς φέτες μομπόσα, κ' ὕστερα ἔτρεχα στὴν πλατεῖα. Ἦταν ἀπέραντη ἡ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ μου. Ὀλοτρίγυρα τὰ σπίτια, χαμηλά, ἐτοιμόρροπα, σηματοδωμένα δὴ καὶ κεῖ ἀπ' τοὺς παλιούς σουβάδες, δείχνανε σὰ νάχαν τραβηχθεῖ πρὸς τὰ πίσω γιὰ νὰ μὴ φανοῦνε ἔτσι δὰ συφοριασμένα. Καὶ μεῖς τὰ παιδιά μαζευόμεσταν μὲς' στὴ μέση τῆς πλατείας γιὰ τὶς θαυμαστὲς μας περιπέτειες. Κάναμε τοὺς ληστὲς ἢ τοὺς ἐρυθρόδερμους ἢ τοὺς γενναίους στρατιώτες μιᾶς σταυροφορίας.

Στὶς τρεῖς ἡ ὥρα ἤμουνα δραπέτης ποὺ τὸν καταζητεῖ ἓνα μπουλούκι ἀπὸ χωροφύλακες καὶ ἄγρια σκυλιὰ. Στὶς πέντε πολέμαγα γενναῖα γιὰ νὰ ὑπερασπίσω ἀπὸ ἐχθρικὴ ἔφοδο τὸν «τομέα σαρανταεινιά». Στὶς ἑπτὰ, τὸ ἡλιοβασιλεμα, βρισκόμουν αἰσθητικὰ ἀρχηγὸς μιᾶς φυλῆς ἀπὸ ἐρυθρόδερμους ἢ μάβρους, καὶ οἱ ὑποταχτικοὶ μου μοῦ φέρναν δῶρα, χρωματιστὲς πέτρες, καὶ γονατίζανε στὰ πόδια μου.

"Υστερα, όταν ο ήλιος στεκόταν αφαιρεμένος να κοιτάει πάνω απ τα κεραμίδια, ο καθένας μας πήγαινε στο σπίτι του. Στο τραπέζι έβρισκα χόρτα, ένα κομμάτι ψωμί κι ένα μήλο, ή χόρτα και ψωμί μονάχα. Ο πατέρας μου ήτανε καθισμένος στο τραπέζι κι είχε ριγμένο το κεφάλι ανάμεσα στα χέρια του με τους άγκωνες ακουμπισμένους στο ξύλο. Η μάνα μου πήγαινε πέρα-δώθε, δεν ξαίρω γιατί, και κάθε τόσο παραπονιότανε κι έβηχε. Έγώ πείναγα και νύσταζα, έτρωγα βιαστικά, τα μάτια μου κλείνανε, και σκεφτόμουνα πώς δεν έκανε πιά κρύο και μπορούσα να πέσω στο κρεβάτι δίχως να τουρτουρίσω.

Ατέλειωτα ήτανε κείνα τ' απογέματα. Καμιά φορά καθώς έπαιζα, κοιτάζα το σπίτι μου, που ήτανε από τα πιο χαμηλά σε μια γωνιά της πλατείας. Είχε ένα παραθυρόφυλλο μονόπατο και φαινόταν έτοιμο να πέσει. Γύριζα κάθε τόσο να κοιτάξω το σπίτι για να δω αν το παραθυρόφυλλο είχε πέσει, μα έμενε πάντα κρεμασμένο στον τοίχο. Μου φαινόταν αδύνατο πώς μπορούσε και στεκόταν έτσι δά. Πότε - πότε έβλεπα και τον πατέρα μου. Γύριζε πάνω - κάτω μπροστά από το σπίτι με τα χέρια πίσω και σκυφτό το κεφάλι. Τον έβλεπα στις δυό, ύστερα τον ξανάβλεπα στις τέσσερες, κι ήταν και μέρες που σουλατσάρειζε έτσι δά πάνω-κάτω, ακόμα κι όταν ο ήλιος βασιλέβε.

Ποτές δεν είχα σκεφτεί τον πατέρα μου με έγνοια. Τόν χειμώνα έμενε πολύ στο σπίτι, καθισμένος μπροστά στο φουρνέλο, καιμίλαγε λίγο. "Υστερα, όταν έφτιαχνε ο καιρός, πήγαινε να κάνει το χτίστη σε κάνα μέρος που αρχίζουν δουλειές. Τότες —τόν έβλεπα μονάχα το θράδι όταν γύριζε— έλεγε καμιά κουβέντα, και στο τραπέζι βρισκότανε κάτι πιο καλό από τα χόρτα.

Κείνα τ' ατέλειωτα ανοιξιάτικα απογέματα, στα δέκα μου χρόνια, όταν η πλατεία γινόταν, για μένα και τ' άλλα παιδιά, χώρα απέραντη ή βουνό γεμάτο κρυφώνες, γύριζα συχνά να κοιτάξω το παραθυρόφυλλο του σπιτιού μου, που φαινόταν πώς θάπεφτε από μια στιγμή στην άλλη, κι έβλεπα τον πατέρα μου να πηγαίνει πάνω - κάτω με σκυφτό το κεφάλι. Σκεφτόμουνα πώς στο σπίτι ήταν η μάνα μου. Είχε ένα πρόσωπο ξέσαρκο και άσπρο, και μπορεί νάβηχε. Ξεχνιόμουνα σ' αυτή τη σκέψη κι οί συντροφοί μου ξεφωνίζανε για να με κάνουν να προσέξω στο παιγνίδι. Συλλογιόμουνα και την Έρικέτα πούχε πάει στην πολιτεία να μπει δούλα και κάθε μήνα μάς έστελνε μια μικρή έπιταγή. «Αύριο, σά φτάσουνε τα λεφτά της αδελφής σου, θά φάμε σαλάμι», έλεγε κάθε τόσο η μάνα μου.

Όρισμένες βραδιές άκουγα τόν πατέρα μου να παραπονιέται με σιγανή φωνή σά να μίλαγε στον εαυτό του, ενώ είχε πάντα το κεφάλι μέσ' στα χέρια του. "Έλεγε πώς κανένας δεν αποφάσιζε να χτίσει. «Άλλες χρονιές - έλεγε - αυτό τόν καιρό έβλεπες τόσα σπίτια χτισμένα πάνω από τη μέση». "Υστερα σηκωνότανε κι άρχιζε να περπατάει στην κουζίνα, καθώς τη μέρα περπατάγε μπροστά από το σπίτι, με τα χέρια πίσω και σκυφτό το κεφάλι.

"Η μάνα μου κούναγε το κεφάλι! "Υστερα έλεγε πώς πρέπει να κάνουμε ύπομονη, γιατί σήμερα - αύριο θάπρεπε κιόλας να χτίσουνε. Τόλεγε με μια φωνή σιγανή, απόμακρη. "Εγώ, δεν ξαίρω γιατί, δεν ήθελα να κοιτάξω στο πρόσωπο μήτε εκείνη, μήτε εκείνον. "Ο ύπνος μούφευγε ξαφνικά, τα μάτια μου όμως μένανε το ίδιο μισοκλεισμένα. Τα κράταγα κατεβασμένα στο πιάτο, ή το πολύ-πολύ τα σήκωνα ως τη μέση του τραπέζιού, ή κοιτάζα κατιτίς, θ,τι και νάτανε, στον αντίκρυνό τοίχο, αν μπροστά μου δεν ήτανε μήτε ο πατέρας μήτε η μάνα μου.

Τ' απογέματα γίνοντουσαν όλο και πιο ηλιόλουστα. "Εγώ πάγαινα πάντα στην πλατεία με τ' άλλα παιδιά, μα δεν είχα πιά πρωτοβουλίες, και γύρεβα να μην κάνω τόν άρχηγό της φυλής ή τόν ήρωα που προστατεύει το έδαφος του στα βραχώδικα βουά. Δεν ήθελα να φωνάξω. "Ο πατέρας μου ήτανε πάντα γύρω από το σπίτι και δεν ήθελα να μ' άκούσει. Δεν τότε φοβόμουνα, ένοιώθα όμως μια δειλία που δεν την είχα πρωτύτερα.

"Ενα βράδυ γυρίζοντας σπίτι, βρήκα τη μάνα μου στο κρεβάτι. Είχε πυρετό κι ήταν εξαντλημένη. Την ρώτησα που πόνναγε, και μουπε σιγανά και με κόπο πώς δεν ήξαιρε. Μέσα στην κάμαρα, που είχε πιά σκοτεινάσει, ήτανε κι ο πατέρας μου: καθότανε κοντά στο παραθύρο, καθαικευτά στην καρέκλα, με το στήριγμα μπρός στο στήθος του και τα χέρια ακουμπισμένα πάνω σ' αυτό. Δέ μίλαγε: κοιτάζε πετρωμένους στο πάτωμα. "Εκατσα και γώ πάνω σε μια καρέκλα, σε μια σκοτεινή γωνιά. Το

φώς που κατάφερνε ακόμα να περάσει από τα τζάμια, σταμάταγε στο κορμί του πατέρα μου, σά νάτανε το τελευταίο όριο πούχε κατορθώσει με μεγάλη προσπάθεια να φτάσει: στα πόδια του κρεβατιού δεν μπόραγε να φτάσει. Στη σιωπή της κάμαρας μου φαινότανε πώς βρισκότανε σ' έναν ήχο ανάκουστο ή κούραση πούχε κείνο το αποκαμμένο φώς. Σκεφτόμουνα πώς κάτω, ή κουζίνα, θάτανε πιό σκοτεινή από την κάμαρα, γιατί στη θέση του κρεβατιού ήτανε το μάβρο τραπέζι.

"Η σιωπή **μεγάλωνε**: μεγάλωνε όλο και πιο πολύ. "Η φωνή μου, πούχε ρωτή-σει τη μάνα μου πού πόνναγε, ήτανε τώρα μακριά, χρόνους και χρόνους μακριά, και φαινότανε πώς τὸ να κατορθώσει να προφέρει μια άλλη λέξη σε κείνο το σκοτάδι και σε κείνη τη σιωπή, ήτανε αδύνατο.

Κοιτάζα τόν πατέρα μου. "Εκείνος μπορεί να κατάφερνε να μιλήσει. Ζήταγα να σκεφτώ τα λόγια που θάλεγε από κεί, πάνω σε κείνη την καρέκλα, σ' αυτή τη σιωπή. Θά μπορούσε να πει πώς αύριο θά πήγαινε πάλι μια βόλτα να δει μήν ήτανε τίποτα να κάνει. Σίγουρα, σκεφτότανε πώς τα λεφτά της Έρικέτας δε φάνανε για το γιατρό και για τα τ' φάρμακα: αυτό όμως δε θά τόλεγε. «Αύριο θά δοκιμάσω να πάω να δω αν θάχω τύχη», θά μπορούσε να πει ο πατέρας μέσ στο σκοτάδι αυτής της κάμαρας. Μα ή σιωπή όλο και μεγάλωνε και γώ δεν κόταγα να κουνηθώ, για να μην τη σπάσω.

Τη νύχτα με πήρε άργά ο ύπνος. Σκεφτόμουνα πώς έπρεπε να κάνω και γώ, σαν την Έρικέτα, να πάω να βρω μια δουλειά, ακόμα και σ' ένα χωριό, για να τρώω όξω από το σπίτι και να κερδίζω και κατιτίς. Σ' αυτές τις σκέψεις άνακατεύονταν οί φωνές των συντρόφων μου της πλατείας, καθώς τους άκουγα τη μέρα, πουπαινα μαζί τους, και ντρεπόμουνα. Μου φαινότανε πώς εκείνοι θά με περιγελούσανε που θά πάγαινα να δουλέψω σ' ένα χωριάτη. Φανταζόμουνα τόν εαυτό μου να σπέρνει σ' ένα χωράφι και ξαφνικά να φτάνουσε εκείνοι και να με περιγελάνε κατάμουτρα, γιατί δεν ήμουνα πιά άρχηγός φυλής, αλλά δούλος σ' ένα χωριάτη. Σκεφτόμουνα όμως πώς έπρεπε να πάρω μια απόφαση, γιατί ή μάνα μου ήτανε εξαντλημένη κι όλο έβηχε. Τήν έτρωγα ο περετός, κι αυτό δεν μπορούσε να τραβήξει για πολύ.

Το άλλο πρωί άντις να πάω στο σκολειό πήγα να γυρίζω όξω από το χωριό. Περπάτησα πολύ, μπήκα σε πολλά άλώνια και μίλησα με τούς χωριάτες, μα όλοι τους λέγαν πώς δεν είχαν ανάγκη από δούλο. Στο τέλος, μετά πολλά, βρήκα μια θέση: θά μου έδιναν φαί, θά κοιμόμουνα και θά μου πλέρωναν και μερικά λεφτά. Τα μισά απόσα έπαιρνε ή Έρικέτα. Δέχτηκα κι είπα πώς θάπαινα δουλιά από αύριο. Γύριζα στο σπίτι να πώ την απόφασή μου. "Ο πατέρας μου μ' άκουσε δίχως να με κοιτάξει στο πρόσωπο.

Στο χωριάτη είχα δουλειά από τα χαράματα ως το ήλιοβασιλέμα, άσταμά-τητα. Τα χέρια μου, άσυνήθιστα στη δουλειά, με πονάγανε και φοβόμουνα πώς δε θ' άντέξω. "Υστερα όμως σιγά-σιγά καθώς πέρναγαν οί μέρες ένοιωθα να συνηθίζω στη δουλειά. "Επιανα τα μούσκλια στα μπράτσα μου και τάνοιωθα όλο και πιο φουσκωτά και πιο σκληρά.

"Απ το πρωί ως το βράδι, μαζί με το χωριάτη και τα παιδιά του, δεν κάναμε άλλο από το να σκάβουμε. Τα χωράφια ήταν ατέλειωτα, όλόδια, κι όσο και να δουλέβετε φαινότανε πάντα πώς έμενες στον ίδιο τόπο. Τ' απογέματα ήτανε τσουρουφλισμένα από τόν ήλιο κι ατέλειωτα. Συλλογιόμουνα τ' απογέματα της πλατείας που και κείνα ήταν ατέλειωτα. Μα καταλάβαινα πώς εκεί ήτανε ατέλειωτα, γιατί ύστερα από τούς ληστές κάναμε τούς έρυθρόδερμους κι ύστερα τούς γενναίους φαντάρους από τούς σταυροφορίας. "Εδώ όμως τ' απογέματα ήταν ατέλειωτα γιατί δε γινότανε ποτής σταυροφορίας. "Εδώ όμως τ' απογέματα ήταν άπέραντα και φαινόταν σά να μην προχωράμε με τὸ σα-τές τίποτα: τα χωράφια ήταν άπέραντα, που φαινόταν σά να μην προχωράμε με τὸ σα-πί. Συλλογιόμουνα και τη μάνα μου, που σίγουρα θάτανε στο κρεβάτι, κι αν μίλαγε, ή φωνή της θάταν σιγανή κι απόμακρη.

Πόσο θάθελα ναμόμουνα στην πλατεία του χωριού μου με τούς άλλους συντρό-φους. "Οχι για να κάνω το δραπέτη, ή τόν ήρωα, ή τόν άρχηγό φυλής, μα για να πε-ταγόμουνα ως το σπίτι να δω τη μάνα μου.

Κι άναρωτιόμουνα ενώ έσκαβα, πώς άραγε, όταν ήμουνα στην πλατεία, δεν πε-ταγόμουνα ποτέ-πότε ως το σπίτι να την βλέπω...

Μεταφρ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΔΑΛΜΑΤΗ

που πολέμου ή, το λιγότερο, σταυροφορίας. Τώρα οι σχέσεις αυτές έχουν άρκετά εξομαλυνθή και προοδεύει διαρκώς ή ιδέα της αμοιβαίας κατανοήσεως και των παραχωρήσεων. Αν και όρισμένες πόρτες μένουν ακόμα κλειστές (όπως το ραδιόφωνο, το θέατρο, οι έκδοτικοί οίκοι κλπ.) στην πρωτεύουσα για τους πνευματικούς ανθρώπους της Έπαρχίας, εν τούτοις έχουν σοβαρά κμφηθί δυο κύριοι παράγοντες: ή θεληματική κι' άδικη περιφρόνηση του Κέντρου στην πνευματική Έπαρχία, κι' ή άνεξέταστη προκατάληψη της δεύτερης εναντίον του πρώτου.

— Π ο ι ά γ ν ώ μ η ε χ ε τ ε γ ι ά τ η ν π ν ε υ μ α τ ι κ ή κ α ι λ ο γ ο τ ε χ ν ι κ ή σ τ ά θ μ η τ η ς Κ ύ π ρ ο υ ;

— Σάν Έλληνας είμαι ύπερήφανος για την Κύπρο. Σάν πνευματικός άνθρωπος είμαι ακόμα πιο ύπερήφανος για την ύψηλή της λογοτεχνική στάθμη. Σ' αυτή τη στάθμη πρέπει άλλη μια φορά να διαπιστώσουμε την αγωνιστική διάθεση του Κυπριακού Έλληνισμού που έχει κερδίσει κιόλας την πιο μεγάλη ήθικη νίκη. Αυτή που δίνει το ελεύθερο πνεύμα.

»Είμαι εύτυχής που παρακολούθω όλη την πνευματική κίνηση της ήρωϊκής μας Μεγαλονήσου απ' τ'ς πολύτιμες στήλες των «Κυπριακών Γραμμάτων». Κάθε μήνα με λαχτάρα περιμένο το καινούργιο τεύχος του λαμπρού αυτού περιοδικού και, στην κυριολεξία, ρουφάω τη διαλεχτή του ύλη. Παράλληλα βλέπω και άρκετά απ' τα βιβλία που εκδίδονται στην Κύπρο, τα λογοτεχνικά, και χαίρομαι που τόσο στον Πεξό λόγο όσο και στην Ποίηση οι άδελφοί Κυπριώτες παρακολουθούν τα σύγχρονα αισθητικά ρεύματα με αξιολογώτατες επιτεύξεις.

»Όνόματα σαν του Κ. Σπυριδά, Θ. Σοφοκλέους, Ν. Κρανιδιώτη, Κ. Προυσή, Κύπρου Χρυσάνθη, Α. Κυπριόλεοντος, Γιάννη Άναγνωστοπούλου, Ν. Χιονίδη, Φρ. Βράχα, όπως και άλλα που μου διαφεύγουν αυτή την ώρα, τιμούν την Έλληνική Λογοτεχνία και έχουν κερδίσει όρισμένες σελίδες της. Στά έργα των συγγραφέων, των στοχαστών, και των ποιητών της Κύπρου παρατηρεί κανείς το έξής χαρακτηριστικό: συνδυάζουν την ευρωπαϊκή ύψη με τη βαθιά έλληνική πίστη.

— Π ο ι ά ή θ έ σ η τ η ς Τ έ χ ν η ς ε ν α ν τ ι τ ο υ Έ θ ν ο υ ς ;

Στο χαρακτηρισμό που είπα πιο πάνω, περιέχεται, νομίζω, ή άκριβής θέση της Τέχνης: στην ύπηρεσία του Έθνους. Η θέση αυτή στην Κύπρο έχει άνέβει σε μαρτυρική περιωπή. Μια Τέχνη εξάλλου που δέν άνταποκρίνεται στο πνεύμα και στο αίτημα της πατρίδας μένει χωρίς άνταπόκριση και καταντά περιττή πολυτέλεια. Η άληθινή Τέχνη καρδιοχτυπά με τον έθνικό παλμό και κάθε έκφρασή της πρέπει να φλογίζεται από το αίμα του συνόλου, από όπου προέρχεται ό δημιουργός της.

Ό κ. Δόξας έμεινε — σ' όλους όσοι τον γνωρίσαμε — μια έξαιρετική έλληνική άνάμνηση.

Φ Ρ . Π . Β Ρ Α Χ Α Σ

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τα μεγάλα βραβεία της Άκαδημίας, κι' άλλα βραβεία. — Θάνατοι συγγραφέων. — Μια άποκάλυψη.

Όπως γράψαμε στο προηγούμενο άρθρο μας, ή Γαλλική Άκαδημία άπένει με τα έτήσια βραβεία της: το Μέγα Βραβείο της Λογοτεχνίας στον Jean Guittou και το Βραβείο του Μυθιστορήματος στους Pierre Moinot και Paul Mousset.

Πάνε δέκα πέντε χρόνια που ό Ζάν Γκνιτόν συνέλαβε τον τύπο του κυρίου Pouget και φιλοτέχνησε το πορτραίτο του, προσφάροντας έτσι στους άναγνώστες του την προσωπικότητά του. Ό Μπερζόν άπολάμβανε τη συνομιλία του και του έμπιστευόταν τις σκέψεις του. Όταν ό περίφημος Άλαίν διάβασε το βιβλίο του Ζάν Γκνιτόν, έγραψε αυτά τα χαρακτηριστικά στο συγγραφέα: «Εί- ναι κάτι το μεγάλο, το άρχαιο όπως οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι. Δέν ύπόχρει λέξη που να μην ύποβάλλει μια πολύτιμη ιδέα. Βρισκόμαστε μακριά απ' όλα, άγνοούμε τα πάντα, αλλά τώρα είμαστε σε θέση να τα ξέρουμε όλα».

Ό Ζάν Γκνιτόν με το νέο βιβλίο του: «Διάλογοι με τον κ. Πουζέ» (*) μάς πλησιάζει στο πνεύμα του, άνάμεσα απ' τους φανταστικούς αϊτούς διαλόγους, τους τόσο άληθινούς, προσφάροντάς μας μ' αυτόν τον τρόπο τις άντιλήψεις του για τα πιο ποικίλα θέματα που άπασχολούν τη σημερινή άνθρωπότητα, όπως

* Jean Guittou: Dialogues avec Monsieur Pouget. Bernard Grasset, edit.

και την άνθρωπότητα κάθε εποχής. Ό Πατήρ Πουζέ ύπηρεξε, κι' ό Ζάν Γκνιτόν παρεμβάλλει στους διαλόγους αυτούς πολλά απ' όσα είχε σημειώσει στα τετράδια του όταν συνομιλούσε μαζί του.

Προβλήματα της άτομικής εποχής μας, των κατοικημένων ζώων άλλων πλανητών, προβλήματα του μέλλοντος του άνθρώπου ειδους, έρμηνεία της μεταφυσικής άγωγής και της διδασκαλίας του Χριστού των ευαγγελίων, όλα περνούν απ' τις σελίδες του γοητευτικού αυτού βιβλίου, με την πληρότητα εκείνη των άντιλήσεων που άποτελεί και την πεμπτονσία μιας άιδεντικής σκέψεως, που έφτασε στη γαλήνη και στη φρόνηση.

Ό Πιέρ Μουανώ με το «Βασιλικό Κινητό» κι' ό Πόλ Μουσσέ με «Το Χιόν πάνω σ' ένα παγωνέζικο έρωτα», που πήραν το βραβείο του Μυθιστορήματος, κρατούν τις ύποσχέσεις που είχαν δώσει με τα πρώτα τους έργα κι' άποτελούν και οι δύο, χάρη στο άξιοπρόσχο ταλέντο τους, δυο μεγάλες έλλείδες της γενεάς των νέων συγγραφέων, με τ' άναμφισβήτητα προτερήματά τους και την ικανότητά τους να μεταπλάθουν την πραγματικότητα σε έργο τέχνης, προχαλώντας άμείωτο το ενδιαφέρον του άναγνώστη, που παρακολουθεί τις περιπέτειες των ήρώων τους, συμμετέχοντας σ' αυτές ώσαν να του ήταν από καρό γνώριμα κι' άγαπητά πρόσωπα.

• • •

Το Βραβείο Ριβαρόλ», ν' άναδεικνύει κάθε χρόνο ένα συγγραφέα ζένης έθνικότητας, που γράφει το έργο του στη γαλλική γλώσσα, άξίας 50.000 γαλ. φράγκων, άπονεμήθηκε φέτος, για πρώτη φορά, σ' έναν Έλληνα ποιητή και δοκιμογράφο, το Γεώργιο Σπυριδάκη. Τα έργα του που ξεχώρισαν, ώστε να του δοθεί το βραβείο είναι ή ποιητική συλλογή: «Mort lucide» και το δοκίμιο: «Η Έλλάδα και ή μοντέρνα ποίηση».

Ό Σπυριδάκης γεννήθηκε στα Χανιά της Κρήτης, το 1908. Ό πατέρας του ήταν γιατρός. Δέκα έφτά χρονών, σαν τέλειωσε τες γυμνασιακές σπουδές του, έφυγε για το Παρίσι, όπου πήρε απ' το Πανεπιστήμιο την «licence ès lettres». Το 1925 διορίστηκε Διευθυντής του Έλληνικού φοιτητικού περιπτέρου, στην Πανεπιστημιούπολη. Όπως ό ίδιος έλεγε σε μια συνέντευξή του, άνατράφηκε απ' τα μάτια του με τη γαλλική ποίηση, τον

Μαλαρμέ, τον Ρεμπώ, τον Βαλερύ, τον Έλνάρ.

• • •

Μια επανόρθωση σχετικά με τη βράβευση του Νίκου Καζαντζάκη: δέν πήρε, όπως έσφαλμένα τηλεγραφήθηκε, το Μέγα Γαλλικό Βραβείο για τη Λογοτεχνία, αλλά τό, για πρώτη φορά άπονεμήθέν, «Βραβείο της καλύτερης μεταφράσεως στα γαλλικά του καλύτερου βιβλίου», πράγμα έντελώς διαφορετικό, αλλά και που δέν μειώνει την τιμή που έγινε στην Έλλάδα, τόσο με τη βράβευση του Καζαντζάκη όσο και με τη βράβευση του Σπυριδάκη: έτσι ή Κρήτη έρχεται έφέτος πρώτη στο διεθνή πνευματικό στίβο.

Η βροχή των βραβείων είναι άκατάπαυτη, έτσι, ώστε ν' άναρωσιέται κανείς ποιά είναι επί τέλους ή άξία τους, όταν δέν περνάει μια μέρα δίχως ν' άπονεμηθεί κι' ένα βραβείο, απ' τα πιο σημαντικά (αυτά φυσικά ξεχωρίζουν) απ' τα πιο άσημάνα, που, συχνότατα, βραβεύουν άγνωστούς κι' άσημους συγγραφείς. Θα περιοριστούμε λοιπόν ν' άναφέρουμε πως το Βραβείο της Θαλάσσης» δόθηκε στο μυθιστοριογράφο Jean Feuga για το σύνολο του έργου του, το βραβείο Ζωρζ Κορτελίν στη χορευτική και μυθιστοριογράφο Οδέττη Joyeux για το βιβλίο της: «Η νύφη είναι πάρα πολύ ώραία», άφήγημα γεμάτο χιούμορ, τα δυο βραβεία Γκομπέρ της Γαλλικής Άκαδημίας δόθηκαν στην Πόλ Άνρι Μπροντώ και στον Ζάν Σουλβέστο Σαού για το σύνολο των ιστορικών τους έργων, το βραβείο Μεταί—Λά Ριβιέρ στον Μωρίς Παρτυριέ για την κριτική του έκδοση της άλληλογραφίας του Μερνιμέ, το Διεθνές Βραβείο Πιέρ Λεζόντ Ντύ Νόύ, προορισμένο ν' άναδεικνύει ένα έργο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την πνευματική ζωή της εποχής μας και την άμυνα της άνθρώπινης άξιοπρόπειας, άπονεμήθηκε στον Μαρσέλ Σαντοάγγ για το ώραίο του βιβλίο: «Τό Φίδι κι' ό Καθρέπτης».

• • •

Άγγέλθηκαν οι θάνατοι της Longworth—Chambrun, του Léon Boequet, του Mareel Barrière και του Noel Vindry.

Η Κόμνησα De Longworth—Chambrun, που έβουσε σε ήλικία 80 χρόνων, ήταν ειδική στη μελέτη και στην έρμηνεία του έργου του Σαξέπρη. Άμερικανικής καταγωγής είχε γεννηθή στο

Τουτσιαννάτι και είχε παντρευτεί με το Στρατηγό De Chambrun. Μαζί του είχε ζήσει πολλά χρόνια στο Μαρόκο, όταν ο Λουκάι ήταν διοικητής του, δηλαδή στην πιο ένδοξη εποχή της γαλλικής εποποιίας.

Εκτός απ' τις ενδιαφέρουσες αναμνήσεις της: «Δ'χως να ριζούμε άγνωστα», ή Chambrun έγινε πασίγνωστη με τα βιβλία της για τον Σαίξπηρ: «Ο μεγάλος μου φίλος ο Σαίξπηρ» και «Ο Σαίξπηρ που ξαναβρέθηκε», έργα σημαντικά και τα δύο που προκάλεσαν πολλές συζητήσεις.

Ο Λεόν Μποκέ, απ' τους ελάσσονες ποιητές, ήταν ένας απ' τους τελευταίους εκπροσώπους του συμβολισμού και πάντα διεκδίκησε το σύμβολο σά μοναδικό και μυστηριώδες μέσο της ποιητικής έκφρασης. Χρωστούσε πολλά για τη διαμόρφωσή του στον Άλμπέρ Σαμαίν, που τον αγάπησε αδελφικά και του αφιέρωσε δυο ενδιαφέροντα βιβλία. 'Απ' τις ποιητικές συλλογές του Μποκέ οι καλύτερες είναι: «Οί Μαύροι Κύννοι» και «Τά βαρεία κλαδιά». Έγραψε ακόμα λίγα μυθιστορήματα και αξιόλογες μελέτες για τους ποιητές του Βορρά.

Ο Marel Barrière, μυθιστοριογράφος, ιστορικός και δοκιμογράφος, είχε μια θέση κι' αυτός στα γαλλικά γράμματα, δίχως να γνωρίσει τη μεγάλη έπιτυχία. Όσο για τον Noël Vindry ήταν ένας αρκετά καλός συγγραφέας αστυνομικών μυθιστορημάτων.

• • •

Όπως αναφέραμε στο τεύχος του 'Ιουλίου των «Κυπριακών Γραμμάτων», ή Φρανσουάζ Σαγκάν πήρε το Βραβείο των Κριτικών. Το πρώτο της μυθιστόρημα: «Καλημέρα, θλίψη» άπηχε πραγματική αποκαλύψη. Μόλις δέκα όχτώ χρόνων και κόρη ενός πλουσίου παρισινού βιομήχανου, ή Σαγκάν παράτησε τις πανεπιστημιακές σπουδές της για ν' αφιερωθεί στη λογοτεχνία και με το πρώτο της κώλας βιβλίο κατάκτησε τη δόξα. Άραγε θα είναι εφήμερη ή θα διαρκάσει τις ελπίδες που στηρίζουν σ' αυτή; Το δεύτερο βιβλίο της θα το δείξει.

Η Σεσίλ, ή ήρωίδα του μυθιστορήματος, είναι μια αρκετά διεφθαρμένη, ανήθικη κοπέλα, εγωίστρια, και μόλις δέκα έφτά χρόνων, που για την ηλικία της έχει αποκτήσει πολλή πείρα της ζωής. Θα μπορούσε κανείς να συγχωρέσει τον άλλοκοτο χαρακτήρα της, γιατί πολύ νωρίς έμεινε όρφανή απ' τη μητέρα της.

Χήρος, ο πατέρας της είν' ένας αδιόρθωτος και ξεσίκοτος γλεντζές, χαρούμενος, που αλλάζει ερωμένες όπως τα πουκάμισά του και διηγείται στην κόρη του όλα τα ερωτικά του κατορθώματα. Πατέρας και κόρη λατρεύονται και τίποτα το κρυφό δέ μένει μεταξύ τους.

Άργότερα, εγκαταλείποντας το Παρίσι, ή Σεσίλ πηγαίνει με τον πατέρα



Φρανσουάζ Σαγκάν

της και την καινούργια του ερωμένη, την Έλσα, μια ρούσσα, με γαλατερή επιδεξιότητα να περάσει τις διακοπές της στην έξοχη, σε μια βίλλα, κοντά τις Κάννες. Η Σεσίλ στην αρχή επαναστατεί, ζώντας κοντά στην ερωμένη του πατέρα της, αλλά στο τέλος δέχεται την άλλοκοτη αυτή κατάσταση. Ζει με πολυτέλεια, ξενοιασία, και κάνει τα μπάνια της μ' ένα νεαρό με μπρούτζινο δέμα, που την ερωτεύεται τρελλά και της μεταδίδει τα πρώτα ερωτικά οίγη. Έτσι ώραία κυλούν οι μέρες της Σεσίλ όταν, ξαφνικά, έρχεται στη βίλλα μια παλιά φίλη της μητέρας της, ή Άννα, μια όραϊότητα ώριμη γυναίκα, θελκτική, έμπειρη στον έρωτα, που, φυσικά, καταφέρνει στο τέλος να διώξει την Έλσα απ' το σπίτι και να πάρει τη θέση της στην καρδιά του πατέρα της Σεσίλ. Αδύτηρη, σχεδόν πουριτανή άπέναντι της Σεσίλ, τη νύχτα, όταν πλησιάζει με τον έραστή της, μεταβάλλεται σε πραγματική μαινάδα του έρωτος. Μπρός σ' αυτή τη νέα κατάσταση, ή

Σεσίλ, πού, στο μεταξύ, δόθηκε κι' αυτή στο νεαρό, θυσιάζοντας την παρθενία της, αισθάνεται πως έχασε την ανεξαρτησία της, την προσωπικότητά της και συλλαμβάνει ένα σατανικό σχέδιο για να διώξει την Άννα απ' την βίλλα, γιατί ή ώριμη αυτή γυναίκα πρόκειται να παντρευτεί τον πατέρα της. Καταφέρνει για να πετύχει τον άνεργο σκοπό της, με μια παιδική ευχαρίστηση, να πείσει τον έραστή της να φλερτάει την Έλσα, την πρώην ερωμένη του πατέρα της, για να του προκαλέσει έτσι τη ζήλεια. Ο πατέρας έννοείται πέφτει στην παγίδα που του έστησε ή κόρη του, ξαναπαίρνει για ερωμένη την Έλσα, και ή Άννα, απογοητευμένη, φεύγει με το αυτοκίνητό της για το Παρίσι. Άλλά σε μια στροφή του δημοσίου δρόμου, το αυτοκίνητο πέφτει σε μια χαράδρα και ή Άννα σκοτώνεται. Δυστύχημα ή αυτοκτονία; Το ερώτημα μένει αναπάντητο. Ο πατέρας με την κόρη του, τη Σεσίλ, ξαναγαρβίζουν στο Παρίσι. Η Σεσίλ νοιώθει προσωρινά κάποια εσωτερική ταραχή, κάποια θλίψη, (Καλημέρα, θλίψη), έχει παρατήσει το νεαρό έραστή της και θα γνωρίσει, τώρα πια που είναι γυναίκα, άλλες ερωτικές περιπέτειες. Κι' ο πατέρας θα παρηγορηθεί κι' αυτός, συνεχίζοντας την άκόλαστη ζωή του.

Αυτό είναι το μυθιστόρημα της νεαρής Φρανσουάζ Σαγκάν, που χαρακτηρίστηκε σά συγγραφέας—θαύμα, όχι τόσο για το σκαμπούζικο θέμα, όσο για το περιήγητο, το κλασικό σχεδόν ύφος της, την άριστη γλώσσα, τις προσωπικές παρατηρήσεις της και την αξιοθαύμαστη φιλολογική ανάλυση των χαρακτήρων των ήρώων της.

Άναρωπιέται όμως κανείς: δέν είναι αλήθεια κριμα τόσα «έξ γενετής» προσεγγίματα, τόσα θεία δώρα να σπαταληθούν για τη συγγραφή ενός ανήθικου, στο βάθος, μυθιστορήματος που δέν προσφέρει καμιά όφελιμότητα στην κοινωνία, κι' ακόμη και στην περιοχή της τέχνης; Όταν μια κοπέλα, όπως ή Φρανσουάζ Σαγκάν, γράφει και σκέπτεται όπως αυτή και αντιπροσωπεύει φυσικά τη νέα γενιά των κοριτσιών, πολλές θλιβερές σκέψεις γεννιούνται για την κατάπτωση, τον ξεπεσμό, την ήθικη και την πνευματική ξετσιπωσιά των ήμερών μας. Και το σύγχρονο μυθιστόρημα, όσο κι' αν θέλει να είναι ό καθορέπτης της ώμης πραγματικότητας και της σημερινής κοινωνίας, πολύ απέχει απ' το

σκοπό του όταν εναβρύνεται να περιγράψει, με τόση ξεδιαντροπιά, νουηρές ψυχικές καταστάσεις και έρωτες των πεσοδωμένων. Άληθινά «Καλημέρα, θλίψη» για την κατάπτωση του γαλλικού μυθιστορηματος—εκτός από λίγες εξαιρέσεις—ένος λογοτεχνικού είδους, που το λάμπρυναν στη Γαλλία ένας Μπαλζάκ, ένας Φλωμπέρ, ένας Στεντάλ, ένας Ζολιά, ένας Μαρσέλ Προυστ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Υ. Γ. Στο άρθρο μας που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 'Ιουλίου των «Κ. Γ.» έγιναν μερικά τυπογραφικά λάθη: αντί: «'Ιδού ή λύρα» του Jean Lasserre, να διαβαστεί «'Ιδού ή μέρα» του Jean Lasserre, αντί «πέθανε ο Ζαν Ντε Λαζάρ» να διαβαστεί «πέθανε ο Ζαν Ντε Λετράζ», αντί «γνωστός απ' το θέατρο του Λογοθετίδη» να διαβαστεί «γνωστός απ' το θέατρο του Λογοθετίδη».

Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ο «Άμφιτρώνας» του Πλάτου.— Νέα βιβλία.—Βραβεία.—Οί «Μουσικές Διακοπές» της Βενετίας και το Φεστιβάλ.

Στο αρχαίο θέατρο της Όστιας ανέθηκε φέτος ο «Άμφιτρώνας» του Πλάτου— ή πιο ώραία κωμωδία που έχει γραφτεί ποτέ από Αστίνους και που για την ποιότητα των τόνων και τα εύρημά της πλησιάζει τον Δόν Ζουάν του Μολιέρου. Η Άλκιμήνη στην κωμωδία του Πλάτου, είναι Ρωμαία' με γυναίκα άπλη και γεμάτη ύγεια. Καθώς είναι πιστή στον άντρα της, ο έρωτευμένος Δίας δέν έχει παρά να πάρει τη μορφή του Άμφιτρώνα για να πάρει μια νύχτα μαζί της. Άπό τη χαριτωμένη ξεγνασιαία του Όλυμπίου και την άπλητητή, θνητής, και από την άπορα της για το παράξενο φέρισμα του ψευτο-Άμφιτρώνα, γίνεται ή δραματική σύγκρουση, που ο συγγραφέας υνώνει με κομικό στοιχείο. Ο Άμφιτρώνας είναι ο προδομένος σύζυγος, και για τούτο είναι το κωμικό πρόσωπο. Κι' αυτό όμως ο Πλάτος κατορθώνει να σεβαστεί την αξιοπρέπεια. Ο Σωσίας στο πλευρό του Δία κι' ή ταύτιση του με τον Έρμη είναι το αποκορύφωμα του κωμικού στοιχείου σ' ένα κλίμα Πιραντελλικό δώ και είκοσιδύο αιώνας. Το κλειδί είναι ο Έρμης, χιλλέας φλόκκο. Το κλειδί είναι ό Έρμης, αυτός δένει την πλατεία με τη σκηνή. Κι' ύστερα ή χιομοριστική μαγεία κείνης της άτέλειωτης νύχτας κι' ή έγνοια του θεού να μικρώνει τη μέρα... Η σκηνοθεσία πενή μισή αριστουργηματική ή σκηνή που ο Δίας φεύγει με τον πορφύρο του μανδύα που ξανεμίζει...

Ο Μάξιμος Μποντεμπέλλι τελειώνει αυτό τον καιρό το βιβλίο του «Λεξικό Ιδεών» που γράφει από χρόνια. Αυτό το βιβλίο θα δημοσιευτεί το 1955 από τον Μονταντόρι.

Στο λογοτεχνικό περιόδικό «Φιέρα Λεττεράρια» της Ρώμης δημοσιεύτηκε μικρό θύμγμα του Κίστα Ούράνη από τον Κάρλο Πίκκιο.

—Το βάλς του Διαβόλου είναι το βιβλίο που πήρε φέτος το Βραβείο της Διεθνούς Λέσχης «Sogoritimist». Ο κανονισμός: γὰρ το Βραβείο αυτό είναι ίδιος με τον κανονισμό του «Βραβείου των 12» στην Αθήνα. Μόνο που η επιτροπή του αποτελείται αποκλειστικά από άντρες. Μέλη είναι και οι Ιταλοί Βεργκάνι και ο μεγάλος ποιητής Ευγένιος Μοντάλε. Συγγραφέας του βιβλίου που βραβεύτηκε φέτος είναι η Τζιάννα Μαντσί. Η Μαντσί, ή Μαρία Μπελλόντσι και η Άννα Μπάντι, μαζί με την Έλνα Μπόσι και τη νέα συγγραφέα Μιλένα Μιλάνι, δεν είναι μονάχα οι μεγαλύτερες γυναίκες μορφές των συγχρόνων Ιταλικών γραμμάτων, αλλά είναι από τις έρχουσες πνευματικές μορφές της Ιταλίας.

—Το μεγάλο Βραβείο «Viareggio 1954» δόθηκε φέτος στους Χωρικούς της Δύσης, την ποιητική συλλογή του Σκοτελάρο, που τόσο πρόωρα χάθηκε. Για την πεζογραφία δόθηκε στον Τζιανπιέτρο Καρότσι για το έργο του «Στρατόπεδο αξιωματικών». Επίσης δόθηκαν πολλοί έπαινοι.

—Το Βραβείο «Γκράτσια Δελένδα 1954» το πήρε φέτος το μυθιστόρημα «I Brusaz» της Ιωάννας Ζαγκράτι. Είναι η ιστορία μιας γυναίκας που ζει με τα παιδιά της στις Ιταλικές Άλπεις στο πρώτο τέταρτο του αιώνα μας, γραμμένη με ύμνο ρεαλισμό: ένας ζωντανός πίνακας της ανθρώπινης πτώχας και δυστυχίας. Το Β' Βραβείο το πήρε πάλι μια γυναίκα, η καινούργια λογοτέχνης Έντα Σαντζιόρτζι με το έργο της «Παλμίντα»: η ιστορία μιας χωριατοπούλας, Ιστορημένη από την ίδια. Το πρώτο μέρος του βιβλίου αυτού που είναι και το πιο δυνατό, είναι μια θαυμάσια περιγραφή της δουλειάς των αγρών και της αγροτικής ζωής.

Οι «Μουσικές Διακοπές» της Βενετίας.

Μέσα στις πολυάριθμες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις που στολίζουν το καλοκαίρι της Βενετίας παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά τον περασμένο χρόνο οι «Μουσικές Διακοπές» του Μπενεντέτο Μαρτσέλλο (με τ' όνομα του μεγάλου Βενετού μουσουργού Μπενεντέτο Μαρτσέλλο 1685—1739 τιμάται το Ώδεια της Βενετίας). Η πρωτοβουλία ήταν του Μασέτρου Φαζάνο, που διαδέχτηκε τον Μαλιπέρο το 1952 στη διεύθυνση του Ώδείου. Σκοπός τους: ανά γνωρίσουν το πνεύμα και τη μουσική παράδοση της Ιταλίας στους αιώνες, ξεχωριστά της φημισμένης Βενετσιάνικης Σχολής και έτσι να συντελέσουν σε μια μεγαλύτερη πνευματική έπαφή ανάμεσα στους νεαρούς μουσικούς και στους φιλόμους των διαφόρων λαών. Η πρωτοβουλία αυτή είχε μεγάλη επιτυχία. Τα νυκτερινά κονσέρτα στις όνειρεμένες αυλές ενός παλατιού πάνω στο Μεγάλο Κανάλι, της «Ca risani» καταχειροκροτήθηκαν από τους ξένους που κυριολεκτικά κατακλύζουν τη Βενετία αυτή την εποχή.

Τα θέματα για τις «Διακοπές» του 1954 είναι τρία. Η Ιταλική μουσική από το XVI ως το XIX αιώνα. — Το μελόδραμα στην Ιταλία. — Η σύγχρονη Ιταλική Μουσική. Η μέθοδος είναι όλοταλαι καινούργια, με «μαθήματα - συναυλίες», με «συναυλίες» με καλλιτεχνικές προσωπικό-

τητες της Ιταλικής πνευματικής ζωής, με «συζητήσεις». Η περίοδος των «Διακοπών» είναι από τις 20 Αυγούστου ως τις 25 Σεπτεμβρίου.

Κινηματογραφικό Φεστιβάλ Βενετίας.

Στο κινηματογραφικό Φεστιβάλ της Βενετίας ως τώρα τη μεγαλύτερη προσοχή έχουν τραβήξει οι Γαπωνέζικα φιλμ — όλα ζετυλιγμένα από μεσαίωνα της Άπω Ανατολής, που είναι ο XI αιώνας, γεμάτα ποησιή στην πιο ψηλή της έννοια. Μ' όλο που όλα είναι γυρισμένα με πολύ ρεαλισμό, μένουν τυλιγμένα σε μια ατμόσφαιρα μύθου.

Φετο, παρουσιάστηκε και το νέο έργο του Άμερκανού Άρθούρου Μύλερ, γνωστού στην Ελλάδα από το «Θάνατο του Εμποράκου». Το έργο αυτό είναι «Το κινηματογράφημα της Στριγγλας» — μια ιστορία αληθινή που έγινε το 1692 σ' ένα μικρό κέντρο της Νέας Αγγλίας στην Αμερική, κι έμεινε στην ιστορία τώ δικαστικών χρονικών: μερικές κοπέλλες χορεύουν γυμνές σ' ένα δάσος τη νύχτα, και για να γλυτώσουν από την κατηγορία της ανηθικότητας κάνουν τις δαιμονισμένες. Τόσο δυνατή είναι η υποβολή, που στο τέλος πιστεύουν πως έχουν πραγματικά δαιμόνια μέσα τους. Όσοι κοιτάζουν με έπιμονη τις στιγμές που — όποι θηται — τις πιάνει το δαιμόνιο, αυτούς τους θανατώνουν. Γλυτώνουνε μονάχα αν υπογράφουνε μια δήλωση πως είχανε πραγματικά σχέσεις με το Διάβολο. Μιά απ' αυτές τις κοπέλλες κατορθώνει μ' αυτό τον τρόπο να ένοχοποιησει τη γυναίκα του έραστή της. Έκείνος για να σώσει τη γυναίκα του έξηγει πως είχε σχέσεις με τη στρίγγλα. Άλλα είναι άργα. Το κακό έχει πιά απλωθεί, πολλοί έχουνε πληρώσει με το αίμα τους και το Δικαστήριο δεν μπορεί να πσοδρομήσει. Αν θέλει να σώσει τη ζωή του πρέπει να υπογράψει δήλωση πως είχε σχέσεις με το Διάβολο. Σ τα παρακάτω της γυναίκας του κάμπτεται, αλλά στο τέλος η συνείδησή του επαναστατεί και δεν τον αφήνει αν' καταστρέψει ότι καλύτερο έχει βάλει ο Θεός μέσα του».

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΔΑΛΜΑΤΗ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Πέτρου Χάρη: «Έλληνες Πεζογράφοι», σελ. 260, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ιωάννου Δ. Κολλάρου & Σίας, Α.Ε. 1954.

Το νέο βιβλίο του κ. Πέτρου Χάρη «Έλληνες Πεζογράφοι» αποτελεί μια αξιόλογη πνευματική προσφορά μέσα στο έργο του κριτικού.

Τριάντα δόκλιηρα χρόνια, ο Πέτρος Χάρης υπηρετεί με πίστη, δίχως να λυγίσει από καμιά αντιξοότητα, θα έλεγα, με φανατισμό νεοφώτιστου, τα νεοελληνικά γράμματα και η συμβολή του στη διακονία του πνεύματος, πότε με τη μορφή του διηγήματος, πότε με τη μορφή του δοκιμίου και της κριτικής, πότε ακόμη με σελίδες ρεμβαισμού, αποτελεί τη συνισταμένη μιάς αξιοθαύμαστης

πρατηριότητας και μιάς προσωπικότητας, συχνά έκφραστικής, που γνωρίζει πόσο το μέτρο και προβάλλει έντονη, ζωηρή, απαλλαγμένη από περιττό φόρτο. Και μόνο η δημιουργία και η διατήρηση στη ζωή, είκοσι οχτώ δόκλιηρα χρόνια, της «Νέας Έστίας» — μοναδικό ελληνικά πνευματικό βήμα, ελληνικότατο στην ουσία του και στη διάρθρωσή του, και πάντα, ωστόσο, στραμμένο προς τα πνεύματα και τα προβλήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, — με τους πενήντα έξη ογκώδεις τόμους της, είν' άθλος πραγματικός που προκαλεί τό φθόνο και τό δέος. Αν προσθέσουμε την ύπηρεσία του ως Γενικού Γραμματέως στη Σχολή Καλών Τεχνών, την τακτική κριτική στήλη του στην «Έλευθερία», τις ποικίλες ραδιοφωνικές εκπομπές, τη συμμετοχή του σε σωματεία, οργανισμούς κ' έπιτροπές άπονομής βραβείων, τότε θα έχουμε δόκλιηρωμένη τη μορφή του Πέτρου Χάρη, κι αν θέλουμε νάμαστε ειλικρινείς, θα πρέπει να θαυμάσουμε την ανεξάντλητη ζωτικότητα του στον τομέα της πνευματικής μας ζωής, — έναν τομέα που άπαιτεί και γνώσεις πολλές και άπείραστο μόχθο και έπιμονή και ύπομονη και άγρυπνη παρακολούθηση όλων των προβλημάτων που συγκλονίζουν τό σύγχρονο άνθρωπο.

Ο Πέτρος Χάρης όμως είναι πάνω απ' όλα και πρώτ' απ' όλα συγγραφέας και δημιουργεί και προσφέρει στο κοινό ένα έργο, που μπορεί ίσως να μην έχει τόση την άπήχησή που θα έπρεπε στις μεγάλες μάζες, — ένας μυθιστοριογράφος λ.χ. έχει, όταν άξίζει, πλήθος αναγνώστες, — αλλά, που, ωστόσο, άπευθύεται σ' έναν κόσμο καλλιεργημένο πνευματικά, ίκανό ν' άπολαύσει τη σκέψη του και τό ύψος του, όταν πρόκειται πρό πάντων για βιβλία δοκιμίων ή κριτικών κειμένων.

Έτσι και οι «Έλληνες Πεζογράφοι», τό δέκα πορτραίτα που μιάς παρουσιάζει σήμερα και πού, χρονολογικά, άνήκουν στην περασμένη γενεά, άποτελούν, νομίζω, μιά εργασία για τους λίγους, για κάποιους πού, μη έχοντας ίσως διαθέσιμο χρόνο για να διαβάσουν αυτό τοῦτο τό έργο των συγγραφέων, ποθοῦν πάντως άποκτήσουν μιάν εικόνα κάπως δόκλιηρωμένη και τόῦ έργου και των δημιουργών του. Η κριτική έρχεται άκριβώς άναπληρώσει και και να βοηθήσει τους άναγνώστες αὐτούς στα κενά της πνευματικής τους καλλιέργειας και είν' ίσως μιά απ' τις πρώτες, τις άνα-

φισητήτες ύπηρεσίες που προσφέρει. Άλλ' ή κριτική είναι γράμμα κενό, άσχοπη εργασία, όταν δεν την ύπαγορεύει ή πίστη κι ο ένθουσιασμός, ή ειλικρίνεια και κυρίως ή αγάπη, — ή συνισταμένη άκριβώς που κλείνει μέσα της και τις άρετές και τά έλαττώματα και τις προσχωρήσεις και τις έπιφυλάξεις και τις αντίρρήσεις που γεννιούνται απ' τη μελέτη και την άνάλυση, λογοτεχνική και ψυχολογική, ενός έργου κ' ενός συγγραφέα, ώστε τόσο τό έργο όσο κι ο συγγραφέας ν' άποδοθούν ζωντανά, σε σελίδες που να πάλλονται απ' τον κραδασμό μιάς ψυχής που βρίσκει άμεση ανταπόκριση σε μιάν άλλη ψυχή, — συκεκοιμένα στην ψυχή του άναγνώστη. Και ή ανταπόκριση αυτή ύπάρχει, μεταδίδεται απ' τους «Έλληνες πεζογράφους». Γιατί ο Πέτρος Χάρης γράφει σα να μιλάει στον άναγνώστη μ' ένα τόνο οικείο, περισσότερο κάποτε απ' όσο πρέπει, και τό ύψος του προσωπικό, διαθησιμό σ' όλους ποιήλους απ' την ίδιουστασία τους πνευματικούς λειμώδες. Γράφοντας για τον Ξενοπούλο, άναφέρει τό λόγια που έλεε ο Παύλος Νιρβάνας στο συγγραφέα της «Φωτεινής Σάντορη» όταν τον ύποδέχτηκε στην Άκαδημία: «Δεν ύπήξατε ποτέ πληρτικός, κίριε. Και αυτό είναι τό μέγα μυθιστόν όλων των δημοφιλών συγγραφέων. Διότι όλα τά συγγράφει ο άναγνώστης. Άκόμη και την έλλειψη μεγαλοφυΐας. Άλλά δεν συγγράφει ποτέ τον συγγραφέα που τον έκαμε να πλήξει». Έ, λοιπόν, κι ο Πέτρος Χάρης δεν είναι ποτέ πληρτικός, κι αυτό είναι προσόν μέγα για έναν κριτικό, που είναι ύποχρεωμένος απ' τη φύση άκριβώς των θεμάτων του να κινείται σε χώρους κάπως λιγότερο δεκτικούς απ' τό μέσο άναγνώστη. Η κριτική όταν γράφεται με τον έπαγωγό τρόπο που τη γράφει ο συγγραφέας της «Κρίσιμης ώρας» καταντάει, μ' όλη την έξονυχιστική άνάλυση, πραγματική άπόλαυση για κείνον που θέλει, ομό μόνο ν' άντλήσει κάποιαν ώφέλεια και να πλουτιστεί πνευματικά, ψυχικά, αλλά και να περάσει ειχάριστα μερικές ώρες στοχασμού και περιουλλογής.

Δέκα πορτραίτα φιλοτεχνεί ο συγγρα-

φρέας στο βιβλίο του: Παπαδιαμάντης, Βλαχογιάννης, Καρκαβίτσας, Ξενόπουλος, Παλαμιάς, Κατζόπουλος, Νιρβάνας, Παπαντωνίου, Δραγούμης, Ουράνης. Το έδαφος ασφαλώς δεν είναι παρθένο, ήταν μάλιστα για τον Παπαδιαμάντη έχουν προηγηθεί οι ενδιαφέρουσες μελέτες των Φάνη Μιχαλόπουλου, Γ. Κατσιμπαλή, Γ. Βαλέτα, Γιάννη Κατζίνη, κ.ά. κι όταν για το Δραγούμη υπάρχει η διεξοδική κι αναλυτική εργασία του Κλέωνος Παράσχου. 'Αλλ' ο Πέτρος Χάρης δεν ακολουθεί, ευτυχώς, την πεπατημένη. Έχει δικές του απόψεις, προσωπικά κριτήρια, ιδέες συχνά νέες, ώστε τα πορτραίτα αυτά ν' αποχτούν αιτιολογία, δική τους ζωή, με καταστάσεις και άρνησεις, με άτομα συμπέρασματα, που ολοκληρώνουν κ' ελέγχουν και τοποθετούν κάθε μορφή απ' αυτές που προβάλλει με την εργασία του. 'Η κριτική του αποδίδεται στη σύνθεση, στον πίνακα που θα προσφέρει όλο το ψυχικό τοπίο, με τις διαστάσεις του, τις γραμμές του, τα χρώματά του, το φως του, κι όχι στην ανάλυση και μάλιστα την επί μέρους, ανάλυση που μάλλον, ήθελημένα ή άθελα, δεν ξέρω, αποσιώζει απ' τις σελίδες του.

«Ένα μονόγραμμα που δεν μπορεί να πλαστογραφηθεί» είν' ο Παπαδιαμάντης για τον κριτικό και συμφωνούμε μαζί του, όπως κι όταν τονίζει ότι η μορφή του είναι «ή απροσδόκητη συνάντηση θεοσεβούμενου κι άμαρτωλου». Σχεδόν ολοκληρωμένο είναι το πορταίτο του Σκιαθίτη συγγραφέα, λέμε δε σχεδόν γιατί ο φιλοπεριεργος αναγνώστης θέλει ίσως κάτι να γνωρίσει απ' τον χαρακτήρα, τις ιδέες, τα περιστατικά της ζωής, που διαμόρφωσαν και παγίωσαν κι αποκρυστάλλωσαν τον «άγιο των γραμμάτων μας». Μέσα στο λυρικό χώρο κινήθηκε ο Παπαδιαμάντης και η προσφορά του σ'α διηγηματικά και η παρακάλεσε τον πραγματικό έναντι του, ξεκινάει από εκεί. Συμφωνούμε για τη χριστιανική του πίστη, τον ειδωλολατρικό θαυμασμό του για τη ελληνική φύση και τη νοσταλγία του. 'Η ευσέβεια, γράφει ο Πέτρος Χάρης, που άλλου μπορούσε να οδηγήσει τον Παπαδιαμάντη παρά στους τόπους του λυρισμού: Οι όριμοι του χριστιανισμού δε νομίζω ότι είναι πολλοί. 'Ας προστεθεί ακόμα ένας, αυτός που δίνει την πεισιώτερη απόκριση στα ερωτήματα για τη θρησκευτικότητα του Παπαδιαμάντη. Είπαν το χριστιανισμό θρησκεία της αγά-

της. 'Αλλ' η αγάπη αυτή, στην απλότητα, στην απειροσύνη και στο βάθος της, δεν είναι κατάσταση αναμφισβήτητα λυρική»

«Είπαν το χριστιανισμό θρησκεία της αγάπης». 'Ο κ. Χάρης δεν είναι βέβαιος για αυτό; Μήπως αμφιβάλλει; 'Επειτ' αν παραδεχτούμε ότι η αγάπη «είναι κατάσταση αναμφισβήτητα λυρική», ωστόσο, δε σταματάει ως εκεί, δεν πρέπει να σταματάει ως εκεί και να περιορίζεται στα στενά όρια του λυρισμού, αλλά για να είναι σύμφωνη με την ουσία και το πνεύμα της αγάπης, όπως το ζητάει ο Θεός της 'Αγάπης, πρέπει να γίνεται έμπρακτη αγάπη πού, στην ολοκλήρωσή της, βρίσκει άλλωστε και το μοναδικό, τον τελικό σκοπό της. Τότε και μόνον τότε, η αγάπη, σ'α συνιστάμενη όλων των άρετων, παίρνει τη θέση της αληθινής χριστιανικής αγάπης.

Ευσεβής υπήρξε ο Παπαδιαμάντης, από πραγματική «έξ των ένδον» πίστη, αλλά και κράμα συγχρόνως ανθρώπου, που νομίζω, δεν περιφρόνησε τη ζωή, ούτε τις χαρές που προσφέρει. 'Ασκητικό βέβαια ήταν το τέλος του, αλλά θαύμαζε και ήνοιπε το γυναικείο κάλλος, αν κρίνουμε, απ' το περιήρημο «'Ονειρο στο κίμα», μία σελίδα άριστου οργανισμού της λογοτεχνίας μας, όπου οι αίσθησεις εξημιούνται, ιδεαλιστικά, χωρίς καμιά χυδαρότητα, καθώς κι από άλλες περικοπές των διηγημάτων του. 'Αραγε ήταν άπονημένο πόθο; 'Ενα είναι το γεγονός: ότι ο Παπαδιαμάντης υπήρξε ταυτόχρονα χριστιανός και ειδωλολάτρης κι' ο Πέτρος Χάρης τονίζει με σαφήνεια την πλευρά αυτή του σκιαθίτη συγγραφέα. Μόνο που θα θέλαμε ίσως κάποια επί μέρους ανάλυση, όπως της Φραγκογιαννούς απ' τη «Φόνισσα», ένας τύπος σίγουρα προφοιθικός, που λές και εισχώρησε σ'αν άκαλεστος, ξένος στη γαλαρία των παπαδιαμαντικών τύπων και ήρώων.

'Αρτια από κάθε άποψη είν' η μελέτη για το Γιάννη Βλαχογιάννη. Είν' ο λεβέντης συγγραφέας της πεζογραφίας μας, αυτός που πότερο απ' τον καθένα έκλεισε μέσα τον την 'Ελλάδα και μόνο την 'Ελλάδα με το ύψηλο εκείνο αίσθημα της πατριδολατρίας στην ευρύτερη έννοια, δίχως ρητορισμούς και δίχως στολίδια. Είνα μια άγνή, μα γνήσια αληθινή φωνή ο Βλαχογιάννης, ο συγγραφέας του άριστου οργανισμού «Πετεινοί», που ανέβασε την ήθογραφία σ'

άνωτερο, σ'ε καθαρά λογοτεχνικό επίπεδο και τη γνησιότητα αυτή ακριβώς τονίζει ο Πέτρος Χάρης στις σελίδες του, παραθέτοντας κείμενα απ' τα έργα του, —σελίδες γραμμένες με πραγματική αγάπη και κατανόηση. Μόνο που άποσιωπά τη μεγάλη, την εθνική προσφορά του Βλαχογιάννη με τις μνημειώδεις εκδόσεις των «Ένθυμιάτων» του Κασομούλη και των «'Απομνημονευμάτων» του Μακρυγιάννη, γιατί και η ταξινόμηση και η παρουσίαση των κειμένων αυτών του 'Αγώνος είναι αληθινά απ' τις αναμφισβήτητες, τις πολυτιμότερες ύπηρεσίες που συγγραφέας πρόσφερε ποτέ στην 'Ελλάδα.

Πραγματικά, σημαντικός πύλοχος υπήρξε ο Καρκαβίτσας και πάντα η προσφορά του στο ξετύλιγμα της πεζογραφίας μας θα λογαριάζεται σ'αν ένα όρόσημο, που το σημαδεύουν μερικά απ' τα πιο εμπνευσμένα διηγήματα, με χρώμα και παλμό ελληνικό. 'Ο Π. Χάρης φαίνεται, ωστόσο, να έχει άρετες επιφυλάξεις για το συγγραφέα του «Ζητιάνου», πρό πάντων για τον καθαρευουσιάνο των «Διηγημάτων» και της «Λυγερής», αλλ' ο κριτικός, παίρνοντας άφορη απ' το πορταίτο που φιλοτεχνεί, μάς δίνει εύστοχες παρατηρήσεις για την εμπνευση, που δεν τη θεωρεί—πολύ σωστά—οφρανοκατέβατη, αλλά μόνο σ'αν άρετηρία «για να δημοσιοποιηθεί ένα αληθινό έργο τέχνης», και ωραίες σελίδες για τη θάλασσα όπου αναγνωρίζει στον 'Ανδρέα Καρκαβίτσα ένα σημαντικό θαλασσογράφο, που έφτασε σ'ε αξιόλογο επιτεύγμα κι' έδωσε υποδειγματικά κείμενα, τόσο στη σύλληψη όσο και στην εκτέλεση.

'Ο Ξενόπουλος είν' άκομα πολύ κοντά μας, τον γνωρίσαμε, τον ζήσαμε έμεις οι νεότεροι, παρακολούθησαμε τη ζωή του και πρό πάντων τις δραματικές ώρες του, όταν είδε να τινάζεται το σπίτι του στον άέρα και να θάναται η πολύτιμη βιβλιοθήκη του κι όταν πάλι, έπειτ' από μερικά χρόνια, πάλευε με το θάνατο. Είνα πολύ κοντά μας κι ωστόσο φαίνεται σ'α νόσχεται απ' τα βάθη μάς άλλης εποχής. Μπόρεσε βέβαια ν' ανανοήθει, ν'α συγχρονιστεί ως ένα σημείο, αλλ' άνήκει κι αυτός στην πεζογραφία της περασμένης γενεάς και τα σημερινά θέματα που άπασχολούν τους μπιστορογράφους μας, εν' απ' τα πιο προσφιλή, το θέμα της άποδημίας και της φυγής, παραμένει terra incognita για τον Ξενόπουλο. 'Τπήρξε, ωστόσο, ένας απ'

τους κύριους άναμορφωτές του πεζού λόγου και πέτυχε να δώσει μορφή και περιεχόμενο στο άστικό μυθιστόρημα, άντλώντας τις εμπνεύσεις του, τα θέματα του,—τις ιστορίες του,—απ' την αγαπημένη του Ζάκυνθο και την 'Αθήνα. 'Αφηγητής, θάλεγα παραμύθι στην ευρύτατη έννοια, σπουδαίος και ρεαλιστής συνειδητός, κινήθηκε στην περιοχή του πεζογραφήματος με καταπληκτική άνεση και υπήρξε για χρόνια ο πιο πολυδιαβασμένος συγγραφέας μας, όπως και στο θέατρο—άκομα και σήμερα—ο πιο πολυπαιγμένος δραματογράφος. 'Ο Πέτρος Χάρης δίνει στο μελέτημα τον ένα ζωντανό πορταίτο του συγγραφέα του «Ποπολάρου», πορταίτο που θα μπορούσε πάντως να είναι πιο αναλυτικό κι όχι γενικό, που θα έξεταζε τις αντιδράσεις των ήρωιδων του συγγραφέα,—τι γοητευτική αλήθεια που είναι η γαλαρία των γυναικών του, με πόσον έρωτα έπλασε αυτά τα εΐθραστα, πότε άδύναμα, πότε δυνατά, πλάσματα—έρευνώντας τα αίτια τους, φωτίζοντας όρισμένους χαρακτήρες, όπως την περίφημη Τερέζα—Βάμα Δαζόστα, την 'Ισαβέλλα, κ.ά. Μιλώντας για τη Νανότα του όμνημο διηγήματος, ο Χάρης γράφει πώς «όταν με πολλή προσοχή έξετάσεις το διήγημα αυτό του Ξενόπουλου, θα λύσεις πολλές άπορίες σου και θα παραμερίσεις άλλες άπορίες άμφιβολίες». 'Ο αναγνώστης περιμένει να δει τις «άπορίες και τις άμφιβολίες» αυτές, ο κριτικός όμως τις άντιπαροχεται σ'α να κοιτάσθηκε ίσως απ' το πορταίτο που φιλοτέχνησε. Κι ο αναγνώστης παραμένει με τη δική του άπορία....

Στη μελέτη για τον Κωστή Παλαμά θα είχα να παρατηρήσω πώς η διαφοροποίηση που κάνει ο Πέτρος Χάρης άνάμεσα στο γένος των ποιητών και των πεζογράφων κατά βάση είν' όρθη και, σ'α να μετανοώνει για το λόγο που είσα να προσθέσει δυο παραδείπε, σπεύδει να προσθέσει δυο παραδείγματα συγγραφέων που διαποσήανε και στην ποίηση και στον πεζό λόγο: τον Σπητγκαρ Πόε και τον Πάβ Βαλερόυ. 'Τπάσχον όμως κι άλλοι πολλοί που δεν τους άγνοεί βέβαια ο κριτικός, όπως ο Ουγκώ, ο 'Αλφρέντ Ντέ Μυσέ, με τις άνυπέροβλετες «'Νύχτες» του και το άρι στουρηματικό (σ'ε πεζό) θέατρό του, κ.ά. Βέβαια, ο Παλαμιάς, για να ξαναγυρίσουμε σ' αυτόν, άρτια πεζογραφήματα δέν έδωσε παρά μονάχα ένα: το «Θάνατο Παλλημαροού», τα διηγήματά του είναι πολύ κατώτερα, αλλά υπάρχει, ως

ΣΕ ΛΙΓΟ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΨΥΧΡΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ!

Τώρα που είναι ακόμη ζέστη, είναι καιρός να σκεφθώτε: «Πώς θα θερμαίνω το σπίτι μου κατά τον ερχόμενο χειμώνα;».

Μόνον ένας τρόπος που να ικανοποιεί υπάρχει—ή Κεντρική Θέρμανσις. Μόνον η Κεντρική Θέρμανσις δίδει εις ολόκληρον το σπίτι την ιδεώδη θερμοκρασίαν, ημέραν και νύκτα, οίσοδήποτε καιρός και αν επικρατεί.

Είμεθα ειδικοί εις την ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ ΔΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΗΝ ΘΕΡΜΑΝΣΙΝ—την πλέον απλήν και φθηνήν μέθοδον δια την Κύπρον.

Λειτουργεί με ελάχιστα έξοδα—με το ένα τέταρτον τής τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος και ακόμη πιο χαμηλά.

Στοιχίζει ή εγκατάστασις τής; Όχι, εν συγκρίσει με τα ωφέληματα που δίδει. Συνεπάγεται ασφαλώς ένα ποσόν χρημάτων, άλλ' αυτά τα χρήματα ΠΡΟΣΘΕΤΟΥΝ ΑΞΙΑΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ ΚΑΙ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΟ ΕΝΟΙΚΙΟΝ.

Είναι καιρός να εγκαταστήσετε

ΚΕΝΤΡΙΚΗΝ ΘΕΡΜΑΝΣΙΝ

δια τής

THE GENERAL ENGINEERING CO. LTD.

Τηλέφ. 3083—όδος Ρήγαινας αρ. 11—Ταχ. Κιβ. 208—ΛΕΥΚΩΣΙΑ.

ΜΟΔΙΣ ΕΞΕΔΟΘΗ

ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ

Μ Ο Ρ Φ Ε Σ

Τ Ο Υ

Μ Υ Θ Ο Υ

Δ Ι Η Γ Η Μ Α Τ Α

- * Ένα βιβλίο γοητευτικής αφήγησης και λεπτής ψυχογραφίας.
- * Υποθέσεις ελλημμένοι από την Κυπριακή ζωή.
- * Έκδοσις επί πολυτελούς χάρτου με καλλιτεχνικήν εμφάνισιν.

ΤΙΜΗ { Διά την Κύπρον Σελλίνια 8
Διά τὸ Ἐξωτερικὸν Σελλίνια 10

Ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ἐὰν ἐπιθυμήτε σείς ἢ οἱ φίλοι σας νὰ τὸ ἀποκτήσετε, ἀποταθῆτε εἰς τὴν διεύθυνσιν:

ΝΙΚΟΝ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΝ

Ὁδὸς Σανταρόζα 5, Λευκωσία.

Ξέρεις γὰρ τίνα 'ν' ἴσου τυφλωμένος;
γιατὶ κανένας πὸν ποθεῖ βιγλίξει
ποὺ πᾶ μιὰ, γοῖον τυφλὸν πὸν δὲ γαγίζει,
χτιπᾶ κ' ἔδα κ' ἐνεῖα σγιάν πελλιασμένος.

Α
Β
Β
Α

Ξέρεις γιατί ἔν γυμνός; Γιατὶ χογλάζου
μὲ στὸ κουφάρν ὄλοι πὸν ποθοῦσιν
κι' ἀξάφτου ὄσ' εἶν' νά 'ν στήν δούλεψήν του

Γ
Δ
Ε
Δ
Ε
Γ

Δεξιότην ξέρεις γιάντα τὸν λαλοῦσιν;
Γιατὶ πληγώννει πὸν μακρὰ τὸ δειν του
τοῦς ἀγατοῦν καὶ κάμνει τοῦς καὶ βάζου.

(7/σύλλαβος)

Γ
Ζ
Ζ

Μωρὸν παιδὶν τὸ φτιάζου
γοῖον τὸν θωρεῖς ἔδα ζωγραφισμένον,
γιατ' οἱ ποθοῦν ἔχου τὸν νοῦν χαμένον.

Τὸ πιὸ πάνω Σονέττο εἶναι ἀπὸ τὰ γνωστὰ «Τραγοῦδια τῆς ἀγάπης» ἢ «Κυπριακὰ ἐρωτικὰ ποιήματα» τοῦ 16ου αἰῶνος, καὶ ἀπηχεῖ ἓνα Σονέττο τοῦ ἰταλοῦ ποιητοῦ Ραπ. Sasso· παραδόξως ὅμως τὸ πρωτότυπον δὲν ἔχει οὐρά. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν συλλογὴν τῶν Κυπριακῶν Τραγοῦδιῶν τῆς ἀγάπης εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα ποὺ ἀκολουθεῖ, μὲ μόνη ἰδιοτυπία ὅτι ὅλες οἱ στροφές ἀρχίζου μὲ ἰταλικούς στίχους, παρμένους ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθμ. CCXCI Σονέττο τοῦ Ρετατα, ποὺ χρησιμεύει ὡς πρότυπο τοῦ ἑλληνικοῦ.

Σονέττο 23ον.

Quando io vegio ciel scender l' aurora
μὲ τὰ μαλλιά τῆς τόσον γλαμπισμένα,
ὁ πόθος νιώννει τὰ λαμπρὰ σ' ἔμένα
καὶ λέγω «ἢ θέισσά μου ὠδέ 'ναι τώρα».

Α
Β
Β
Α

O felice Titon, tu sai ben l' ora
τὸ βίός σου νὰ τὸ φέρεις πρὸς ἐσέναν
κι' ἐγὼ ἂν θελήσω νὰ τὸ δῶ, ἀγμμένα!
χορεῖα 'ναι νὰ δώσω τέλος εἰς τὴν ὥραν.

Α
Β
Β
Α

I vostri dipartir non son si duri
διατὶ σ' ἐσέν τὴν νύχτιαν κάμνει στρέμμα
κι' ἀρέσζου τ' ἄστρα σου μαλλιά σ' αὐτὸν τῆς.

Γ
Δ
Ε

Le mie notti fa triste e li giorni seuri
κείνη πὸν πῆρεν ἀποῦ μὲν τὸ πνεῦμα
κι' ἐγὼ τὰ δόλια πάθη 'πὸ ξαυτὸν τῆς.

Γ
Δ
Ε

Ἄσμα ἢ καντάβον.

Ἐνα ἀπὸ τὰ μεγαλοπρεπέστερα στιχοιργικὰ εἶδη τῆς Ἰταλικῆς λογοτεχνίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πετράρχη εἶναι ἀναμφιδόλως καὶ τὸ Ἄσμα (Canzone). Ἀποτελεῖται καὶ αὐτὸ ἀπὸ 7) συλλάβους καὶ 11) συλλάβους στίχους, ἢ κατασκευὴ τοῦ ὅμως εἶναι σχετικῶς δύσκολη, μολοντὶ ὑπάρχει κάποια ἐλαστικότητα εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν διαφορῶν μερῶν αὐτοῦ. Γενικὰ χαρακτηριστικά:

1. Μέτρον. Ὅπως καὶ εἰς τὸ Σονέττον τὸ μέτρον εἶναι ἰαμβικόν.
2. Στροφές. Οὐσιαστικῶς δὲν ὑπάρχου στροφές. Κάποτε ὅμως, πολλὰ ἄσματα μαζί, ἀνταποκρινόμενα ἀπολύτως μεταξύ των ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν (τὴν πλοκήν καὶ τὰξιν τῆς ὁμοιοκαταληξίας, τῆς συλλαβῆς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν στίχων κλπ.) ἀποτελοῦ ἓνα σύνολον, ἓνα σύνθετο τρόπον τινά Ἄσμα· σὲ τέτοια περίπτωσις μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι κάθε ἄσμα ἀποτελεῖ μιὰ στροφή τοῦ συνόλου.
3. Στίχος. Ὁ στίχος τοῦ Ἄσματος εἶναι πάντοτε ἢ 7) σύλλαβος ἢ 11) σύλλαβος, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι καθωρισμένη ἢ σειρὰ τοῦς συνήθως ἓνα Ἄσμα ἀρχίζει

μέ 7) σύλλαβο και τελειώνει με 11) σύλλαβο, αλλά και αυτό ακόμη δεν είναι κάτι τὸ ἀνεξάρητον.

3α. Ἀριθμὸς Στίχων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν στίχων δεν εἶναι αὐστηρῶς καθωρισμένος, εἶναι πάντως περιττός· γενικῶς ὅμως οἱ στίχοι δεν εἶναι οὔτε ὀλιγώτεροι τῶν ἑνδεκα οὔτε περισσότεροι τῶν εικοσιτριῶν.

3β. Ἐπανάληψη στίχων. Δεν ὑπάρχουν ἐπαναλαμβανόμενοι στίχοι.

4. Ὁμοιοκαταληξία. Ὑπάρχει ποικιλία ὡς πρὸς τὴν πλοκὴ τῆς ὁμοιοκαταληξίας, οἱ ἦχοι τῆς ὁποίας εἶναι 6 ἕως 10.

5. Ἰδιωτικίες τοῦ Ἄσματος. Τὸ Ἄσμα μολονότι γράφεται ὡς ἓνα σύνολον, ὡστόσο εἶναι διηρημένον εἰς μικρότερα μέρη, κατ' ἀρχὴν δύο. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ὀνομάζεται ἢ μέτωπον (fronte) ἢ πόδες (piedi). «Μέτωπον» ὀνομάζεται τὸ πρῶτον μέρος, ὅταν εἶναι ἀδιαίρητον καὶ ἀνομοιόμορφον· ἀντιθέτως παίρνει τὴν ὀνομασίαν «πόδες» ὅταν μπορεῖ νὰ διαιρεθῆ σὲ δύο μικρότερα μέρη ἴσα καὶ ἀπολύτως ἀντιστοιχοῦντα μεταξύ τους· οἱ στίχοι στὴν περίπτωσιν αὕτη εἶναι ζυγοὶ καὶ οἱ ὁμοιοκαταληξίαι ἐπανέρχονται καὶ εἰς τοὺς δύο πόδας μετὴν αὐτὴν ἢ ἀντίστροφον σειράν.

Τὸ δεύτερον μέρος ἐπίσης, ἄλλοτε μὲν ὀνομάζεται σιρίμα (sirima), ἄλλοτε πάλι περιστροφές (mutazioni). Λέμε ὅτι τὸ Ἄσμα ἔχει «σιρίμα» ὅταν τὸ δεύτερον μέρος τοῦ παρουσιάζεται ἀδιαίρητο, ἀνομοιόμορφο καὶ μονολιθικὸ (ὅπως τὸ Μέτωπον), ἐνῶ ἀντιθέτως, λέμε ὅτι τὸ Ἄσμα ἔχει «περιστροφές», ὅταν τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἔχει κάποιους στίχους πᾶν ἐπανέρχονται σὲ δύο ὁμοιόμορφα σύνολα ἀντιστοιχοῦντα ὡς πρὸς τὴν πλοκὴ τῆς ὁμοιοκαταληξίας καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν, τῶν στίχων.

Κάθε Ἄσμα τελειώνει μετ' ἓνα σύνολο 2-3 στίχων πᾶν ὀνομάζεται βόλτα (volta) καὶ τῆς ὁποίας οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦν μεταξύ των μετὰ καινούρια ὁμοιοκαταληξία. Τὸ ζεύγος αὐτὸ λέγεται καὶ κατακλείς· εἶναι δὲ προσκεκολλημένη ἢ βόλτα στὴ σιρίμα ἢ τὴν περιστροφές. Ὅταν ἡ «βόλτα» εἶναι δίστιχη τότε βέβαια συμπίπτει μετὴν κατακλείδα· μερικοὶ ὅμως δλόκληρον τὸ δεύτερον μέρος, καταχρηστικὰ βέβαια, τὸ ὀνομάζουν βόλτα. Τέλος μεταξύ πρῶτου καὶ δευτέρου μέρους παρεμβάλλεται ἓνας στίχος ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται δεσμός ἢ κλειδί (chiave), διότι προορισμός του εἶναι νὰ συνδέει τὰ δύο συνθετικὰ μέρη ἐνὸς Ἄσματος μεταξύ των. Ὁ δεσμός τυπικὰ ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον μέρος καὶ ὁμοιοκαταληκτεῖ μετὴν ἀμέσως προηγούμενον, ἥτοι τὸν τελευταῖον στίχον τοῦ πρῶτου μέρους. Πρὶν νὰ παραθεσῶ ἑλληνικὰ καὶ ξένα παραδείγματα ὀφείλω νὰ ξεκαθαρίσω ὅτι θεωρητικὰ τέσσαρες συνδυασμοὶ μπορεῖ νὰ προκύψουν· ἓνα ἄσμα δηλ. ἐνδέχεται νὰ ἔχει:

1. α) Μέτωπον + 6) κλειδί — περιστροφές — βόλτα.
2. α) Πόδες + 6) κλειδί — περιστροφές — βόλτα.
3. α) Πόδες + 6) κλειδί — σιρίμα — βόλτα.
4. α) Μέτωπον + 6) κλειδί — σιρίμα — βόλτα.

Ἐκ τῶν συνδυασμῶν ὅμως αὐτῶν ὁ τέταρτος ἀποφεύγεται συστηματικὰ ὡς τελείως ἀπαράδεκτος καὶ ἐλαττωματικός· ὅταν ἓνα Ἄσμα δεν ἔχει πόδας ὀφείλει τουλάχιστον νὰ ἔχει περιστροφάς· κι' ὅταν πάλι δεν ἔχει περιστροφάς ἐπιβάλλεται νὰ ἔχει πόδας. Αὐτοὶ οἱ δύο εἶναι οἱ καλύτεροι συνδυασμοί, μολονότι ἐνδέχεται νὰ ἔχει ἓνα Ἄσμα καὶ πόδας καὶ περιστροφάς χωρὶς νὰ θεωρεῖται ἐλάττωμα. Ἄς παραθεσῶ μερικά παραδείγματα. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν παραδειγμάτων ἔχει μέτωπον καὶ περιστροφάς καὶ εἶναι παρμένο ἀπὸ τὰ κυπριακὰ «Τραγοῦδια τῆς ἀγάπης» τοῦ 16ου αἰῶνος. Ἐκ τῶν δεκατριῶν στίχων τοῦ οἱ πέντε πρῶτοι ἀποτελοῦν τὸ μέτωπον, ὁ ἕκτος εἶναι τὸ κλειδί, οἱ 7-8 καὶ 9-10 εἶναι οἱ περιστροφές, καὶ οἱ ὑπόλοιποι τρεῖς ἀποτελοῦν τὴν βόλτα τῆς ὁποίας πάλι οἱ δύο τελευταῖοι τὴν κατακλείδα.

- 1 Στὰ γλυκιὰ μιάτια κείνα
- 2 πού 'δα τὸν πόθον κι' ἐκαμέμ με δοῦλον
- 3 γιὰ νὰ βιγλίσω τόσα ψηλωμένα
- 4 κι' οὐδὲ τορμῶ νὰ πῶ πόσον παθιάζω

A
B
Γ
Δ

- 5 ἀμὲ θλιβά κλαμμένος
- 6 γοιὸν ἄνθρωπος χαμένος
- 7 τὴν βούθειαν μουλωτοὺν ζητῶ βιγλώντα.
- 8 Στὸν θάνατον ἐστόντα
- 9 θωρῶ μετὸς τὴν λῆπην ἓναν βλέμμα
- 10 πού τὸ φυγόν μου πνεῦμα
- 11 κάμνει στρεμμασ' σ' ἐμὲν καὶ φεύγει ὁ Χάρος
- 12 Λέγει καρδιά μου: «ἄξαρε καὶ μὴν σθησης
- 13 γιὰτὶ ἓνα λλίγον ὕσον ν' ἀγαπήσης».

E
Z
H
H
Θ
I
I

Ἐκ τῶν στίχων ὁ 1ος, 5ος, 6ος, 8ος καὶ 10ος εἶναι 7) σύλλαβοι, οἱ δὲ ὑπόλοιποι 11) σύλλαβοι.

Τὸ ἐπόμενο παράδειγμα ἔχει πόδας καὶ σιρίμα, καὶ εἶναι ἀπὸ τὸν Πετράρχην. Οἱ στίχοι 1-2 καὶ 3-4 ἀποτελοῦν τοὺς πόδας, ὁ πέμπτος τὴν κλειδα, οἱ 6-8 τὴν σιρίμα καὶ οἱ 9-10 τὴν κατακλείδα, πᾶν συμπίπτει μετὴν βόλτα. Κανονικῶς ἡ σιρίμα ἔπρεπε νὰ ἔχει ἄλλον ἓνα τουλάχιστον στίχο, ὅποτε θὰ εἶχαμε τὸν ὀρθόδοξο 11) στίχο τύπο.

- 1 Vaghi pensier, che cosi passo passo
- 2 Scorto m' avete a ragionar tant' alto,
- 3 Vedete che Madonna à 'l cor di smalto
- 4 Sì forte, ch' io per me dentro no 'l passo.
- 5 Ella non degna di mirar al basso
- 6 Che di nostre parole
- 7 Curi; ché 'l ciel non vole,
- 8 Al qual pur contrastando i' son già lasso:
- 9 Onde, come nel cor m' induro e 'naspro,
- 10 "Così nel mio parlar voglio esser aspro".

A
B
B
A
Γ
Γ
A
Δ
Δ

(Canzone LXX Στροφή 3η).

Ἐκ τῶν στίχων 7) σύλλαβοι εἶναι μόνον ὁ 6ος καὶ 7ος, οἱ δὲ ἄλλοι 11) σύλλαβοι. Καθὼς βλέπει κανεῖς, οἱ πόδες ἔχουν τὴν ὁμοιοκαταληξίαν τους μετὰ ἀντίστροφη σειρά. Μένει τώρα νὰ δώσουμε ἓνα παράδειγμα μετὰ πόδες καὶ περιστροφές. Πρόκειται γιὰ ἓνα πολὺ συνηθισμένον τύπο Ἄσματος μετὰ δεκατρεῖς στίχους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 1—3 καὶ 4—6 ἀποτελοῦν τοὺς δύο πόδες, ὁ 7ος ἀποτελεῖ τὴν κλειδα, οἱ στίχοι 8—9 καὶ 10—11 τὰς περιστροφάς (μετὰ ἀντίθετη σειρά ὁμοιοκαταληξίας) οἱ δὲ 12—13 τὴν βόλτα, πᾶν συμπίπτει μετὴν κατακλείδα. Αὐτὸς εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἀρχαίου Ἄσματος (canzone antica ἢ Petrarchesea) πᾶν, ἐπειδὴ τὸν συνήθιζε πολὺ ὁ Πετράρχης, πῆρε τὸ ὄνομα του· ἄς κλείσουμε λοιπὸν τὸ θέμα μ' ἓνα δικό του παράδειγμα κι' ἓνα ἑλληνικό:

- 1 Di pensier in pensier di monte in monte
- 2 Mi guida Amer; ch' ogni segnato calle
- 3 Provo contrario alla tranquilla vita.
- 4 Se in solitaria spiaggia rivo o fonte,
- 5 Se 'nfra duo poggi siede ombrosa valle:
- 6 Ivi si sequieta l' alma shigottita:
- 7 E come Amor la 'nvita,
- 8 Or ride, or piange, or teme, or s'assicura;
- 9 E 'l volto, che lei segue, ov' ella il mena
- 10 Si turbe e rasserena
- 11 El in un esese picciol tempo dura;
- 12 Onde alla vista uom di tal vista esperto
- 13 Diria: questi arde, e di suo stato è ineerto.

A
B
Γ
A
B
Γ
Γ
Δ
E
E
Δ

Γ

Z

Z

Καὶ τέλος, ἓνα ἑλληνικὸ στὸν ἴδιο ἀκριβῶς τύπο, παρμένο ἀπὸ τὰ κυπριακὰ «Τραγοῦδια τῆς Ἀγάπης»:

- 1 Εἰς ποιὸν σκληρὸν βουναῖον,
- 2 'ς ποιὸν δάσος ἀγριωμένον

A
B

3	νά πάγω, πόθε, νά ποβῶ 'ξ αὐτόν σου;	Γ
4	Κ' ἐκείνον τὸ φεγγάρι	Α
5	πού μ' ἔχει σπλασωμένο	Β
6	νά μὲν θωρῶ μὲ τρόμον ἐδικόσ' σου;	Γ
7	Κι' ἂν ἔν κ' ἄχ τὸν χορὸς σου	Γ
8	μόνον ὁ χάρος σώννει	Δ
9	κι' ὄχι βουνά 'δε δάση,	Ε
10	ἄθ θὲν νά μ' ἀγιδιάση,	Ε
11	γιατί βουργά σ' αὐτόν μου δὲν πεσώννει;	Δ
12	Κάλλιον ἔν ποθαμμένος	Ζ
13	παρὰ μιτά σου σέναν ἀγγρισμένος.	Ζ

Μιά καλή canzone μπορεί να έχει επίσης είκοσι τρεις στίχους: πρώτον μέρος στίχοι δέκα (πέντε για κάθε πόδα), δεύτερο μέρος στίχοι δέκα τρεις (ένα για το κλειδί, από πέντε για κάθε περιστροφή, και δύο για την κατακλείδα), δὲν ἔχω ὁμῶς ὑπ' ὄψιν ἑλληνικὸ παράδειγμα. Ἄλλωστε ὄχι τώρα, ἀλλὰ οὔτε καὶ πρῶτα ὑπῆρχαν στὴν Ἑλληνικὴ ποίηση Ἄσματα (ἂν ἐξαιρέσει καεῖς τὰ κυριακὰ «Τραγούδια τῆς ἀγάπης») καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα στιχουργικὰ εἶδη ποὺ προηγήθηκαν ἢ θ' ἀκολουθήσουν: θεώρησα ὁμῶς σκόπιμον νὰ περιλάβω καὶ αὐτὰ, διὰ νὰ εἶναι χρήσιμη ἡ Στιχουργικὴ καὶ γιὰ τὴ μελέτη ξένης ποιήσεως, σύγχρονης καὶ παλαιότερης.

Μπαλλάτα.

Ἐνα εἶδος Ἄσματος εἶναι καὶ ἡ Μπαλλάτα (Ballata)· καλλιεργήθηκε στὴν Ἱταλία τὴν ἴδια ἐποχὴ μὲ τὸ Ἄσμα κι' ἔχει πολλὲς ὁμοιότητες μὲ ἐκεῖνο, δὲν ὑπάρχουν ὁμῶς σ' αὐτὴ οὔτε κλειδί οὔτε κατακλείδα κι' ἡ μορφή της γενικὰ εἶναι σταθερότερη. Τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ της εἶναι:

- 1. Μέτρον.** Τὸ μέτρον ἰαμβικόν.
- 2. Στροφές.** Ὑπάρχουν δύο ἄνισες μεταξύ τους στροφές, ἐξ ὧν ἡ πρώτη ὀνομάζεται ἐπὼδός (ripresa), ἡ δὲ δεύτερη στροφὴ (stroffe). Ἡ ἐπὼδός κάποτε ἔχει τρεῖς, συνήθως ὁμῶς τέσσαρες στίχους (ripresa grande), ἐκ τῶν ὁποίων ὁ τρίτος εἶναι κατὰ κανόνα 7)σύλλαβος, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς 11)σύλλαβοι· οἱ ὁμοιοκαταληξίαι τῆς ἐπὼδου συμπλέκονται μὲ τὸν τύπο ABBA ἢ σπανίως ABAB. Ἡ στροφὴ ἀφ' ἑτέρου ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἀνομοιόμορφα σύνολα, τῆς π ε ρ ι σ τ ρ ο φ ἔ ς (mutazioni), εἰς τὰς ὁποίας προστίθεται ἡ βόλτα (volta). Ἡ βόλτα ἔχει τὸς στίχους ὅσους καὶ ἡ ἐπὼδός, οἱ δὲ συλλαβὲς τῶν στίχων της ἀντιστοιχοῦν ἀπολύτως μὲ τῆς συλλαβῆς ἐκείνων τῆς ἐπὼδου.
- 3. Στίχος.** Στίχος τῆς Μπαλλάτας εἶναι ὁ 11)σύλλαβος καὶ ὁ 7)σύλλαβος, ὁ ὁποῖος τίθεται συνήθως ὡς προτελευταῖος τῆς ἐπὼδου καὶ τῆς στροφῆς.
- 3α. Ἀριθμὸς στίχων.** Ὁ ἀριθμὸς τῶν στίχων εἶναι ἄρτιος· μιὰ Μπαλλάτα ἔχει 10-16 στίχους, συνήθως ὁμῶς 14.
- 3β. Ἐπανάληψη στίχων.** Δὲν ὑπάρχει ἐπανάληψη στίχων.
- 4. Ὁμοιοκαταληξία.** Ἐλέχθη ἤδη ὅτι ἡ ἐπὼδός κρατᾷ τὸν τύπο σταυρωτῆς (ABBA) ἢ πλεχτῆς (ABAB) ὁμοιοκαταληξίας. Οἱ περιστροφές ἔχουν ἦχος ὁμοιοκαταληξίας ἀνταποκρινόμενος μεταξύ των, μὲ τὴν αὐτὴν ἢ διαφορετικὴν σειρᾶν. Ὅσο γιὰ τὴ βόλτα, ὁ πρῶτος στίχος της ἔχει τὸν αὐτὸ ἦχο μὲ τὸν τελευταῖο τῆς 6' περιστροφῆς, ὁ δεύτερος καὶ τρίτος τῆς βόλτα ὁμοιοκαταληκτοῦν μεταξύ τους, ὁ δὲ τελευταῖος ὁμοιοκαταληκτεῖ μὲ τὸν τελευταῖο τῆς ἐπὼδου.

Ἄλλὰ ἓνα παράδειγμα θὰ δώσει πρὸς ἀνάγλυφες τῆς λεπτομέρειος:

1	Queste lacrime mie, questi sospiri	A
2	son dolce cibo alla mia nimica,	B
3	Ond' ella si nutricea,	B
4	E di ciò solo appaga i suoi desiri;	A

5	Però se giunta al fin mia vita vede,	Γ
6	Qualche dolce soccorso porge al core,	Δ
7	Che da propingua morte lo difende;	Ε
8	E tosto ch' ei ripiglia il suo vigore	Δ
9	Di lacrime e sospir tributo chiede	Γ
10	La ingorda fame, che tal cibo attende.	Ε
11	Ond' io poichè 'l mio ben tanto m' offende	Ζ
12	Fuggo rimedio che 'l dolor contempere,	Ζ
13	Temendo non pur sempre	Α
14	Si prossimi al piacer siano i martiri.	Α

Καθὼς εἶναι φανερόν, οἱ στίχοι 1—4 ἀποτελοῦν τὴν ἐπὼδόν, οἱ στίχοι 5—7 καὶ 8—10 τῆς περιστροφῆς, οἱ δὲ στίχοι 11—14 τῆς βόλτας. Πρέπει νὰ ἀντιδιαστείλει κανεὶς τὴν Μπαλλάτα ἀπὸ τὴν Μπαλλάντα. Ὑπάρχει ὄντως μιὰ μικρὴ ὁμοιότης μεταξύ τῆς Ἱταλικῆς Μπαλλάντας μὲ εἰσαγωγή (entrata σελ. 72) καὶ τῆς Μπαλλάτας ὁ προορισμὸς ὁμῶς, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὸ περιεχόμενον γενικὰ τῶν δύο αὐτῶν στιχουργικῶν εἰδῶν εἶναι τελείως διαφορετικά. Ἐπίσης ὑπάρχει φόβος συγχύσεως τῆς Μπαλλάτας ποὺ περιγράψαμε πρὸς πάνω μὲ ποιήματα τριστίχων στροφῶν ποὺ θέλουν οἱ Ἄγγλοι νὰ τὰ βαπτίζουν ἐτσι, καὶ μὲ τὰ ὁποῖα δὲν θ' ἀτχοληθοῦμε. Ἴδου κι' ἓνα παράδειγμα Ἱταλικῆς Μπαλλάτας τοῦ Δάντη:

1	Ballata io vo che tu ritrovi Amore	A
2	E con lui vadi a madonna davanti;	B
3	Sicchè la seusa mia, la qual tu canti,	B
4	Ragioni poi con lei lo mio Signore.	A
5	Tu vai, Ballata, si cortesemente,	Γ
6	Che senza compagnia	Δ
7	Dovesti avere in tutte parti ardere;	Ε
8	Ma se tu vogli andar sicuramente,	Γ
9	Ritrova l' Amor pria;	Δ
10	Che forse non è buon senza lui gire;	Ε
11	Perochè quella, che te deve udire,	Ζ
12	S' è com' io credo, in ver di me adirata	Ζ
13	Se tu d' lui non fossi accompagnata,	Α
14	Leggeramente ti faria disnore.	Α

Μπαρτσσελλέττα.

Ἡ Μπαρτσσελλέττα εἶναι μιὰ πολλαπλὴ μορφή Μπαλλάτας, ἀπὸ ἐκείνην προήλθε, καὶ συχνὰ μπορεῖ νὰ τὴν βρῆ κανεὶς καὶ μὲ τὸ ὄνομα Ballata replicata. Ἡ ὁμοιότης της μὲ τὴν Μπαλλάτα εἶναι πολὺ μεγάλη, ἡ μόνη δὲ διαφορὰ ἔγκειται εἰς τὸ μέγεθος καὶ σὲ κάποιες λεπτομέρειες τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Καὶ ἡ Μπαρτσσελλέττα (Barzelleita) ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνισόστιχες στροφές ἐξ ὧν ἡ πρώτη εἶναι τετράστιχη (Barzelleita) ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνισόστιχες στροφές καὶ ὡς τελευταία αὐτολεξεῖ. Ἡ ὀνομάζεται ἐπὼδός (ripresa), καὶ ἐπαναλαμβάνεται καὶ ὡς τελευταία αὐτολεξεῖ. Ἡ ἀπλοκὴ τῆς ὁμοιοκαταληξίας εἶναι ἡ ἴδια μὲ τῆς ἐπὼδου τῆς Μπαλλάτας, δηλ. ABBA ἢ σπανίως ABAB. Μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τελευταίας στροφῆς παρεμβάλλονται ἄλλες πρὸς πρὸς πολὺστιχες, ποὺ ὀνομάζονται μὲ τὸ κοινὸ ὄνομα στροφὴ (stroffe). Κάθε ἀντίθετα ἀπὸ τὴ βόλτα τῆς Μπαλλάντας δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἐπὼδόν, οὔτε στὸν ἀριθμὸ τῶν στίχων, οὔτε στὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν κάθε στίχου, ἀλλὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο, τρεῖς ἢ τέσσαρες στίχους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος (ἢ τέταρτος) στίχος τῆς ἐπὼδου, οἱ δὲ ἐδιάμεσοι ἦχου ὁμοῖα μὲ τὸν τελευταῖο. Οἱ ὁμοιοκαταληξίαι λοιπὸν μιᾶς στροφῆς εἶναι συνήθως ΓΔ+ΓΔ+ΔΔΑ, ἀλλὰ ἡ βόλτα ἀντὶ ΔΔΑ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ μικρότερη (ΔΔ) ἢ μεγαλύτερη (ΔΔΔΔ). Ἐλέχθη ἤδη ὅτι κάθε βόλτα (ἐπομένως κάθε στροφὴ) καταλήγει εἰς τὸν πρῶτο ἢ τελευταῖο στίχο τῆς ἐπὼδου, μένει νὰ προστεθῆ ὅτι μόνον ἡ τελευταία στροφὴ δὲν τὸν ἐπαναλαμβάνει πᾶντα κι' εἶναι ἐπομένως ἐνίοτε μικρότερη ἀπὸ τῆς ἄλλης στροφῆς· κι' ὁ λόγος

είναι για να αποφευχθεί ή επανάληψη του ίδιου στίχου δυο φορές συνέχεια, μια και μετά την τελευταία στροφή, όπως είπαμε, ακολουθεί ή επωδός, που αρχίζει κι' αυτή με τον πρώτο στίχο. 'Αλλά είναι καιρός ν' αφήσουμε τη θεωρία και να ρθούμε στην πράξη: τὸ παράδειγμά μας και πάλι ἀπὸ τὰ «Τραγούδια τῆς ἀγάπης» τοῦ 16ου αἰῶνος:

1	Ἐσοῦ νοιάστης νὰ μ' ἀφήσης	A
2	κι' ἐγὼ σέναν ἔξαφῆκα	B
3	γιά νὰ φεύγης μὴν θαρήσης	A
4	νὰ σοῦ πῶ ποτέ μ' : ἀγρίκα	B
5	Ἄν ἀγάταν ἡ καρδιά μου	Γ
6	τώρα ναι μετανωμένη	Δ
7	κι' ἂν ἦσουν κι' ἐσοῦ, κυρά μου	Γ
8	κάποτε, σ' ἐμὲν δομένη	Δ
9	τώρα μέγαν δικίον ἐνι	Δ
10	γοιὸν σ' ἀφῆκα νὰ μ' ἀφήσης.	A
11	Ἐσοῦ νοιάστης νὰ μ' ἀφήσης.	A
12	Δὲν εἶμαι μετανωμένος	E
13	ἂν ἀφῆκα τὴν φιλιάς σου	Z
14	ὅμως εἶμαι ἀναπαμένος	E
15	καὶ λείπω πὸν τὴν σκλαβιάς σου'	Z
16	εἶδ' ἀποῦ στὴν συντροφιάς σου	Z
17	τίνα ξεύρεις νὰ τοῦ π' ὀσης.	A
18	Ἐσοῦ νοιάστης νὰ μ' ἀφήσης.	A
19	Σὲν ὁ πόθος σου ξηλώθην	H
20	γι' ἄλλον ἄξ αὐτόν μου μέναν	Θ
21	κι' ἐμέναν ὁ νοῦς μου ἐδίθην	H
22	νὰ ποθῶ ἄλλην παρὰ σέναν'	Θ
23	κι' ἀφὸν εἴμεσταν εἰς ἕναν	Θ
24	πὸν μηδὲν κακοκαρδίσης	A
25	Ἐσοῦ νοιάστης νὰ μ' ἀφήσης	A
26	Ἄν σ' ἀκλούθου κι' ἔκραζά σε	I
27	κι' ἐπεθύμουν τὴ θωριάς σου,	K
28	τώρα πολησιμόνησά σε	I
29	κι' οὐδὲ θέλω τὴν φιλιάς σου	K
30	κι' ἐμὲν πὸν μημ' μ' ἀγαπήσης	A
31	Ἐσοῦ νοιάστης νὰ μ' ἀφήσης	A
32	κι' ἐγὼ σέναν ἔξαφῆκα	B
33	γιά νὰ φεύγης μὲν θαρήσης	A
34	νὰ σοῦ πῶ ποτέ μ' : ἀγρίκα	B

Καντσονέττα ἢ Ἄσματιον.

Εἶναι στιχουργικὸν εἶδος ποὺ καλλιιεργήθηκε στὴν Ἰταλία τὴν ἐποχὴ τῆς ἀναγεννήσεως κι' ἔχει τ' ἀκόλουθα βασικὰ χαρακτηριστικά:

1. Μέτρο. Τὸ μέτρο, ὅπως συμβαίνει μ' ὅλα σχεδὸν τὰ Ἰταλικῆς προελεύσεως στιχουργήματα, εἶναι ἰαμβικόν.

2. Στροφές. Συνήθως ἔχουμε ἕξ στροφές, φαινομενικῶς μὲν τρίστιχες, οὐσιαστικῶς ὅμως τετράστιχες, ὅπως θὰ δοῦμε.

3. Στίχος. Οἱ δύο πρώτοι στίχοι κάθε στροφῆς εἶναι 7)σύλλαβοι, ὁ δὲ τρίτος, μολονότι δίδει τὴν ὄψη ἑνὸς ἑνδεκασυλλάβου, ὡστόσο εἶναι ἕνας σύνθετος στίχος ἀπὸ 7)σύλλαβο καὶ 4)σύλλαβο.

3α. Ἀριθμὸς στίχων. Τὶς περισσότερες φορές τὸ ἀσματίον ἔχει 18 (3X6) στίχους.

36. Ἐπανάληψη στίχων. Δὲν ὑπάρχει.

4. Ὁμοιοκαταληξία. Σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς τρίστιχες στροφές ὑπάρχουν τέσσερες ὁμοιοκαταληξίες ἀνὰ μιὰ εἰς τὸ τέλος ἐκάστου στίχου καὶ μιὰ εἰς τὸ σημεῖον τῆς τομῆς, δηλ. μετὰ τὴν ἑβδόμη συλλαβὴν τοῦ τρίτου στίχου. Ἡ πλοκὴ εἶναι ἡ ἀκόλουθη: ὁ πρώτος στίχος κάθε στροφῆς ὁμοιοκαταληκεῖ μὲ τὸν τελευταῖον τῆς προηγουμένης· ὁ τελευταῖος στίχος κάθε στροφῆς ὁμοιοκαταληκεῖ μὲ τὸν πρώτο τῆς ἐπομένης. Τέλος ὁ δεύτερος ὁμοιοκαταληκεῖ μὲ τὸ ἡμίστιχο τοῦ τρίτου στὸ σημεῖο τῆς τομῆς μετὰ τὴν ἑβδόμη συλλαβή, καθὼς ἐλέχθη ἤδη. Εἰς τὸν τελευταῖον στίχον τοῦ ποιήματος δὲν ὑπάρχει τομῆ, οὔτε ἐσωτερικὴ ὁμοιοκαταληξία, ἀλλὰ ὁμοιοκαταληκεῖ αὐτὸς μὲ τὸν προηγούμενόν του. Ἴδου ἕνα παράδειγμα ἀπὸ τὰ κυπριακά «Τραγούδια τῆς ἀγάπης»:

1	Πλήξη μου ποῦ μὲ πέρνεις;	A
2	γιατί μὲ ξεστρατίζεις;	B
3	Πλήξη, γιατί μ' οἰζίζεις νὰ μιλήσω	B+Γ
4	τὸ δὲν θὲν νὰ γοιζήσω	Γ
5	ποτέ μου πὸν κανέναν;	Δ
6	γιατ τόσο ἐμέναν νὰ πειράζεις;	Δ+E
7	Πλήξη, ἀφήτις μὲ θιάζεις,	E
8	χοιρά' ναι νὰ μὲν μουλλώσω	Z
9	ἀμμὲ νὰ φανερώσω τὸ λαμπρόν μου	Z+H
10	Ὁ πόθος εἰς αὐτόν μου	H
11	βρίσκεται ἀπλιζεμένος,	Θ
12	μιστά ναι δουλεμένος ὡς γοιὸν πρέπει,	Θ+I
13	κι' ἐκεῖνος δὲν ἡμιπέλει	I
14	νὰ δεῖ τὴν δούλεψήν μου	K
15	γιά ταύτου τὴν ζοιήν μου τέλειωσέν την	K+Λ
16	ὀλότελά κλυσέν την	Λ
17	τ' ἀνέσθητον λαμπρόν του:	M
18	'δε ποσ' αἰκαριαιά στέκει σ' αὐτόν του.	M

Σεξτίνα.

Ἡ Σεξτίνα (*) εἶναι στιχουργικὸν εἶδος σταθερῆς μορφῆς μὲ ἕξ ἐξάστιχες στροφές (ἕξ οὐ καὶ τὸ ὄνομα) καὶ μιὰ τρίστιχη ἐπωδὸ (ripresa). Εἶναι εἶδος ποὺ πολὺ ἀγαπήθηκε, χρησιμοποιήθηκε καὶ διαδόθηκε στὴν Ἰταλία τὴν ἐποχὴ τῆς ἀναγεννήσεως. Τὰ βασικώτερα χαρακτηριστικά εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Μέτρον. Τὸ μέτρον κατὰ κανόνα ἰαμβικόν.

2. Στροφές. Ὑπάρχουν ἕξ ἐξάστιχες στροφές καὶ μιὰ τρίστιχη στὸ τέλος, ὡς ἐπωδός. Ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς στροφῆς δὲν ὑπάρχουν ὁμοιοκαταληξίες.

3. Στίχος. Ὁ στίχος κατὰ κανόνα ἑνδεκασύλλαβος.

3α. Ἀριθμὸς στίχων. Ὁ ἀριθμὸς εἶναι βέβαια σταθερὸς· ὑπάρχουν πάντα 39 (6X6+3) στίχοι.

36. Ἐπανάληψη στίχων. Ἐπανάληψη στίχων δὲν ὑπάρχει.

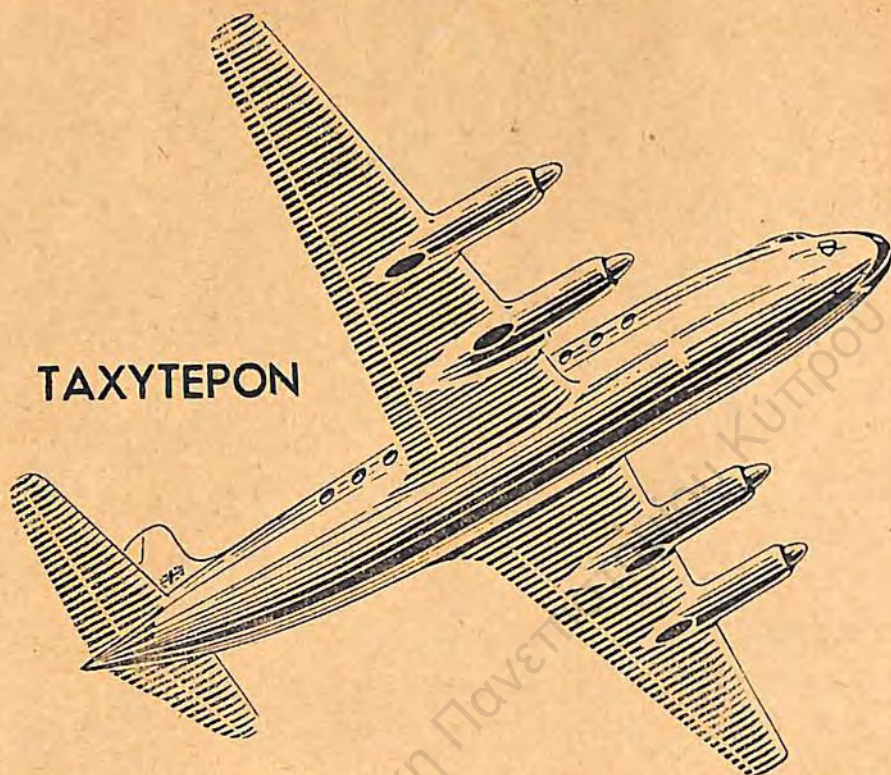
4. Ὁμοιοκαταληξία. Ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς στροφῆς δὲν ὑπάρχει, καθὼς ἐλέχθη ἤδη, ἦχος ποῦ νὰ ἐπανέρχεται, ἀλλὰ καὶ σ' ὀλόκληρο τὸ ποίημα μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι δὲν ὑπάρχουν ὁμοιοκαταληξίες μὲ τὴν ἔννοια τῆς λέξεως ποῦ γνωρίζουμε. Ὑπάρχουν μόνο κάποιες λέξεις ποῦ ἐπαναλαμβάνονται σ' ὅλες τὶς στροφές προκαλώντας τὸν ἴδιο φυσικὰ ἦχο, καὶ παίρνουν τὴ θέση καὶ τὸ ρόλο τῆς ὁμοιοκαταληξίας.

(*) Μολονότι ὁ ὄρος Σεξτίνα (sextina) ἀναφέρεται στὸ ἀνωτέρω ποίημα ἕξ στροφῶν, ὁ δὲ ὄρος Σεσιτίνα (sestina) στὴν ἐξάστιχη στροφή τοῦ τύπου ABABΓΓ, ὡστόσο ὑπάρχει σύγχυση καὶ συχνὰ ὁ ἕνας ὄρος χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ ἄλλου.

5. **Ίδιότητες.** Ἡ μόνη ἰδιότητα εἶναι ἡ ἀκόλουθη: Οἱ ἕξι στίχοι τῆς πρώτης στροφῆς τελειώνουν σὲ μιὰ δισύλλαβη (ἢ καὶ πολυσύλλαβη σπανιώτερα) λέξη, διαφορετικὴ βέβαια ἀπὸ στίχο σὲ στίχο, καὶ κατὰ προτίμησιν κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς λέξεις αὐτὲς εἶναι οὐσιαστικόν. Κάθε στροφή πού ἀκολουθεῖ ὀφείλει νὰ ἐπαναλάβει καὶ τὶς ἕξι αὐτὲς λέξεις ἀλλὰ μὲ διαφορετικὴ σειρά· ὁ πρῶτος στίχος κάθε ἐπομένης στροφῆς, ἐπαναφέρει τὴν τελικὴ λέξη τοῦ τελευταίου στίχου τῆς προηγουμένης στροφῆς. Ὁ δευτέρος στίχος ἐπαναφέρει τὴν τελικὴ λέξη τοῦ πρώτου στίχου τῆς προηγουμένης στροφῆς· ὁ τρίτος στίχος ἐπαναφέρει τὴν λέξη τοῦ προτελευταίου στίχου τῆς προηγουμένης στροφῆς· ὁ τέταρτος στίχος τὴν καταληκτικὴν λέξη τοῦ δευτέρου στίχου τῆς προηγουμένης στροφῆς· ὁ πέμπτος στίχος τὴν τελικὴν λέξη τοῦ τετάρτου στίχου τῆς προηγουμένης στροφῆς καὶ τέλος ὁ τελευταῖος στίχος κάθε ἐπομένης στροφῆς ἐπαναφέρει τὴν λέξη τοῦ τρίτου στίχου τῆς προηγουμένης στροφῆς. Κάθε στροφή δηλ. δανεῖζεται γιὰ τοὺς στίχους τῆς τὶς καταληκτικὰς λέξεις τῆς προηγουμένης, παραλαμβάνοντας τὶς λέξεις ἀλληλοδιαδόχως ἐκ τῶν κάτω καὶ ἐκ τῶν ἄνω ἕως ὅτου ἐξαντληθῶν καὶ οἱ ἕξι. Τέλος εἰς τὴν ἐπωδὸν (ripresa) ἐπαναλαμβάνονται καὶ πάλιν αἱ αὐταὶ λέξεις, αἱ τρεῖς εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου καὶ αἱ τρεῖς εἰς τὸ μέσον ἢ γενικῶς ἐντὸς τοῦ στίχου, χωρὶς σταθερὴ θέσις. Ἄς δώσουμε ἓνα παράδειγμα τοῦ Πετράρχη (sestina XXII).

A qualunque animale alberga in terra,	A
Se non se alquanti, e' hanno in odio il sole,	B
Tempo da travagliare è quanto è il giorno;	Γ
Ma, poichè il ciel accende le sue stelle,	Δ
Qual torna a casa, e qual s' annida in selva	E
Per aver posa almen insin all' alba.	Z
Ed io da che comincia la bell' alba	Z
A scuoter l' ombra intorno della terra,	A
Svegliando gli animali in ogni selva,	E
Non ho mai tregua di sospir col sole;	B
Poi, quando io veggio fiammeggiar le stelle,	Δ
Vo' lagrimando e desiando in giorno.	Γ
Quando la sera scaccia il chiaro giorno	Γ
E le tenebre nostre altrui fanno alba,	Z
Miro pensoso le crudeli stelle.	Δ
Che m' anno fatto de sensibil terra,	A
E maledico in di ch' i' vidi 'l sole	B
Che mifa in vista un uom nudrito in selva	E
Non credo che pascesse mai per selva	E
Si aspra fera, o di notte o di giorno,	Γ
Come costei ch' i' piango a l' ombra e al sole,	B
E non mi stanca primo sonno od alba;	Z
Ché, ben ch' i' sia mortal corpo di terra,	A
Lo mio fermo desir vien dalle stelle.	Δ
Prima ch' i' torni a voi, lucenti stelle,	Δ
O tomi giù ne l' amorosa selva,	E
Lassando il corpo che fia trita terra	A
Vedess' io in lei pietà, che 'n un sol giorno	Γ
Può ristorar molt' anni, e 'nanzi l' alba	Z
Puommi arichir dal tramontar del sole!	B
Con lei foss' io da che si parte il sole,	B
E non ci vedess' altri che le stelle,	Δ
Sol una notte, e mai non fosse l' alba,	Z
E non si transformasse in verde selva	E
Per uscirmi di braccia, come il giorno	Γ
Che Apollo la segnìa qua giù per terra!	A

Τὰ σιγαρέττα.....
 Διαπέφτου, Πάρναυος
 Προσφέρουτ ἀπυλάτω ποιό'μλα'
 εἰς λαμπρὰς ζυμάς!
 Ἄψάτεται καθμερινωῦς
 "Πασημίρα"
 "Μάν Πάσ"
 "Πασημίρα-ΑΑ"



ΕΙΣ ΒΗΡΥΤΟΝ—ΑΘΗΝΑΣ—ΡΩΜΗΝ—ΛΟΝΔΙΝΟΝ καὶ τὴν ἄλλην ΕΥΡΩΠΗΝ

Ταξιδεύετε μετὸ **VISCOUNT**

ΔΙΑ ΤΗΣ

CYPRUS AIRWAYS

ΤΑ ΑΕΡΟΠΛΑΝΑ VISCOUNT ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ Η Β.Ε.Α. ΕΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΣ CYPRUS AIRWAYS

Ἡ Βηρυτὸς ἀπέχει μίαν ὥραν ἀπὸ τὴν Κύπρον· αἱ Ἀθῆναι δύο ὥρας καὶ 40 λεπτά· ἡ Ρώμη ἕξ ὥρας καὶ 25 λεπτά· καὶ τὸ Λονδίνον μόνον ἕνδεκα ὥρας καὶ 10 λεπτά — ἂν πετάξετε μέσα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ὑπέροχα νέα VISCOUNT, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιεῖ ἡ Β.Ε.Α. ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς CYPRUS AIRWAYS.

Ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσις, ἡ θερμοκρασία καὶ ἡ πυκνότης τῆς ἀτμοσφαιράς, ἐντὸς τοῦ ἀεροπλάνου, ρυθμίζονται ὥστε νὰ ἐξασφαλίζουσι ἀπόλυτον ἀνεσιν εἰς τοὺς ἐπιβάτας, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὕψους καὶ τῶν καιρικῶν συνθηκῶν. Τὸ VISCOUNT εἶναι εἰδικῶς κατασκευασμένον διὰ νὰ ἀντέχη εἰς τὴν ἀτμοσφαιρικήν πίεσιν.

Ταξιδεύοντες μετὸ VISCOUNT ἐξασφαλίζετε πᾶσαν ἀνεσιν καὶ δύνασθε νὰ ἀπολαύσετε εἰς τὴν ἀναπαυτικὴν πολυθρόναν σας ἓνα θαυμάσιο ζεστὸ γεῦμα.

CYPRUS AIRWAYS

Ἐν συνδυασμῷ μετὴν Β.Ε.Α. καὶ Β.Ο.Α.С.